

Miessensitiivisyys lastensuojelun sosiaalityössä - Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Jonna Spännäri

Lapin yliopisto

Sosiaalityön oppiaine

Syksy 2023

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Työn nimi: Miessensitiivisyys lastensuojelun sosiaalityössä, Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Tekijä: Jonna Spännäri

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -tutkielma/Maisteritutkielma_x_ Lisensiaatintutkimus__

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 54 sivua, 2 liitettä

Vuosi: 2023

Tiivistelmä:

Tutkielmani tarkastelee miessensitiivisen työn toteutumista lastensuojelun sosiaalityössä. Tarkemmin sitä, kuinka miessensitiivisyys toteutuu lastensuojelun sosiaalityössä ja kuinka miehet tulevat kohdatuiksi työskentelyssä. Yhä edelleen äitiä pidetään lapsen ensisijaisena hoitajana ja huolehtijana, jolloin isän ja miehen rooli jää taka-alalle. Miesten kohtaamista sosiaalityössä on Suomessa tutkittu melko vähän ja tutkimukset keskittyvät esimerkiksi päihde- ja työttömyysteemoihin, eivät perheeseen tai lasten kanssa tehtävään työhön.

Tutkielmani toteutin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena ja aineisto koostuu 17 kansainvälisestä vertaisarvioidusta artikkelista. Artikkelit tarkastelevat miesten kohtaamista lastensuojelussa ja kohtaamisen esteitä sekä haasteita. Artikkeleiden tuloksia tulkitseen suhteessa suomalaiseen lastensuojelujärjestelmään. Tutkimustulokset osoittavat, että edelleen kohtaamisessa näkyy vahvana se kulttuurinen rooli, jossa äiti on lapsen hoidosta ensisijaisesti vastuussa ja miehen rooli jää taustalle. Kohtaamiseen vaikuttaa sosiaalityöntekijän oma motivaatio ja asenne, äidin rooli portinvartijana saattaa vaikeuttaa miesten mukaan ottamista. Lisäksi miehet kokevat usein lastensuojelujärjestelmän vieraana ja kokevat, etteivät he tule kohdatuiksi ja kuulluiksi. Lisäksi miehet kaipaavat palveluita, jotka lähtevät heidän tarpeistaan. Usein perheille suunnattuja palveluita on kehitetty äidin näkökulmasta lähtien, eivätkä miehet koe niitä itselleen sopivina. Myös miesten erot kommunikaatiossa ja sosiaalityön valta-asema haastaa kohtaamista ja dynamiikkaa työntekijän ja miehen välillä.

Avainsanat:

Sukupuolisensitiivisyys, miesnäkökulma, sosiaalityö, lastensuojelu, systemaattinen kirjallisuuskatsaus

x Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän/tekijöiden omia henkilötietoja.

Sisällys

1	Johdanto.....	4
2	Tutkimuksen tavoite ja toteutus.....	7
2.1	Tutkimuskysymys.....	7
2.2	Aineiston kerääminen.....	8
2.3	Aineiston analyysi.....	12
2.4	Tutkimuseettiset kysymykset.....	14
3	Mieserityisyyden ja miessensitiivisyyden näkökulmat lastensuojelun sosiaalityössä.....	17
3.1	Lastensuojelun sosiaalityö.....	17
3.2	Mieserityisyys.....	20
3.3	Sukupuolisensitiivisyys.....	22
3.4	Miessensitiivisyyden tutkimuksia.....	23
4	Miessensitiivinen työote lastensuojelun sosiaalityössä.....	26
4.1	Kulttuuriset sukupuoliroolit ja -oletukset.....	27
4.2	Motivaation puute ja aiemmat kokemukset.....	29
4.3	Asuinpaikan ja biologisuuden vaikutus.....	30
4.4	Työntekijöiden asenteet ja motivaatio.....	31
4.5	Organisaation sekä väkivallan uhan vaikutus.....	33
5	Miesten kohtaaminen lastensuojelun prosesseissa.....	35
5.1	Kulttuuriset sukupuoliroolit ja – oletukset sekä kommunikaatioerot.....	36
5.2	Mieslähtöiset palvelut.....	38
5.3	Organisaation vaikutus kohtaamiseen.....	39
5.4	Työntekijän merkitys.....	41
5.5	Miesten sitoutuminen ja miehet lasten elämässä.....	44
5.6	Isän muodostama uhka ja väkivaltaiset miehet.....	45
5.7	Äidit portinvartijoina.....	47
6	Yhteenveto ja pohdinta.....	49
	Liitteet.....	55
	Lähteet.....	58

1 Johdanto

Tutkimukseni aiheena on miessensitiivinen työote lastensuojelun sosiaalityössä. Tavoitteenani on saada aikaan synteesi mieslähtöisestä työotteesta sosiaalityössä sekä pohtia mieslähtöisen työn käyttöä ja haasteita lastensuojelun sosiaalityössä. Tutkimuksen tavoitteena on lisäksi antaa lastensuojelun sosiaalityöntekijöille ja sosiaaliohjaajille työkaluja kohdata miehiä ja isiä työssään ja ottaa heidän näkemyksensä ja kokemuksensa huomioon parhaalla mahdollisella tavalla.

Oma kokemukseni on, että lasten ja perheiden kanssa työskenneltäessä äidit nousevat helposti keskiöön ja isien näkökulma jää taustalle. Lastensuojelussa isä ja isän näkökulma jäävät taustalle, työntekijät kontaktoivat äitiä jättäen isän huomiotta. Tähän tulokseen tuli myös Strega, Fleet, Brown, Dominelli, Callahan, ja Walmsley (2008, 16) tutkimuksessaan, jossa he totesivat, että lähes 50 prosenttia tutkimuksen isistä katsottiin epäolennaisiksi lastensuojelun prosessissa sekä äideille että lapsille, eikä heihin oltu sosiaalityöntekijän taholta aktiivisesti yhteydessä tai yritetty ottaa mukaan työskentelyyn. Jyränki (2020), joka totesi pro gradu -tutkielmassaan, että työntekijät ottavat helpommin yhteyttä äiteihin ja heidän näkemyksensä nousee useammin keskiöön. Lastensuojelun sosiaalityö, kuten sosiaalityö yleisestikin, on naisvaltainen ala ja miesnäkökulma jää vähäisemmälle myös työntekijöiden keskuudessa. Haluankin tutkia, kuinka isiä ja miehiä kohdataan sekä tulisi kohdata ja kuinka heitä saisi paremmin mukaan työskentelyyn ja toisaalta, kuinka työntekijät myös muistaisivat ottaa isät ja miehet huomioon työskentelyssään. Työntekijöiden on tärkeää ymmärtää, millainen suhde isällä on lapseensa ja perheeseensä. Isä on lapselle tärkeä, olipa isä aktiivisesti mukana lapsen elämässä tai ei. Lapsen kanssa erillään asuvalla isällä on silti tärkeä vaikutus perheen dynamiikkaan. (Clapton 2009, 30.)

Historian saatossa sosiaalityön on ollut naisvaltainen ala ja köyhäintalojärjestelmällä oli keskeinen rooli yhteiskunnallisessa prosessissa, jossa sosiaalialasta nimenomaan muodostui naisten matalapalkka-ala. 1890-luvun alussa tultiin siihen tulokseen, että köyhäintalojen johtajina sopivimpia olivat naimattomat naiset. (Annola 2020, 23–24.) Yhteiskunnallinen käsitys tuolloin oli, että hoivaaminen ja huolenpito äidilliseen tyyliin oli jokaisen naisen kutsumustehtävä niin kodissa kuin yhteiskunnassa (Annola 2011, 66–82). Näin ollen sosiaalityön sekä perheen konteksti naisten hoitamana työnä on jo itsessään omiaan jättämään miesnäkökulman vähäiselle painolle.

Sosiaalialan naisistumista edisti myös se, että naisjohtajan valitseminen köyhäintaloon oli

oiva keino säästää kunnan palkkakuluissa (Annola 2020, 24). Patriarkaalisessa yhteiskunnassa naisten tehtävät olivat miehisiä tehtäviä matalammalla tasolla, joten niistä oli soveliaasta maksaa myös matalampaa palkkaa. Voimissaan oli myös ajatus kutsumustyöstä ja äidinvaiston toteuttamisesta, josta ei ollut soveliaasta vaatia suurta palkkaa (Annola 2013, 195–196).

Sosiaalityön tekemisessä ja tutkimuksessa on miesnäkökulma jäänyt vähälle ja painotus on kohdistunut naisiin. Sosiaalityö on instituutiona ollut läpi historiansa naisvaltainen ala ja vaikka asenteet yhteiskunnassa muuttuvat tasa-arvoisemmaksi, on silti todettava, että edelleen sosiaalityö on naisvaltainen ala ja perheitä koskevassa työssä äidin rooli suuri. Vanhemmuus on aiemmin nähty selkeämmin niin, että äiti huolehtii lapsista kotona ja isä edustaa julkista puolta elättäen perheen (Huttunen 2001, 44). Nykyään kuitenkin miehet ovat entistä enemmän mukana perheen ja lasten elämässä, ollen mukana synnytyksissä ja jääden kotiin hoitamaan lapsia (Rantalaiho 2003, 202). Mikä siis on nykyään miehen ja isän rooli, kun miehillä on aiempaa laajempi mahdollisuus osallistua lastensa arkeen ja kodin pyörittämiseen. Vaikka mahdollisuudet ovat tasoittuneet, on epäselvää, onko vanhempien välinen oletus ja velvoite sukupuolten välillä kuitenkin vielä tasoittunut. (Huttunen 2001, 44–45.)

Oman mausteensa tuovat myös ne miehet ja isät, jotka vaikuttavat lapsen elämään, mutta eivät asu samassa taloudessa. Odotetaanko lapsista erillään asuvien isien olevan olennainen osa lastensuojelun tapaamisia ja prosessia? Sukulaisverkostosta on tullut korvaamaton resurssi lastensuojelulle, mutta yhtä tärkeää olisi pitää mielessä muualla asuvan isän merkitys lapsen tilanteessa. Lastensuojelun odotusten tulisi olla sellaisia, että muualla asuvia isiä arvioidaan resursseina yhtäläisesti kuin esimerkiksi äidin vanhempia tai muita sukulaisia tilanteessa, jossa joudutaan pohtimaan kodin ulkopuolelle sijoittamista. (Clapton 2009, 30.) Kaikkiin lastensuojelun arviointeihin tulisi sisältyä arviointi kaikkien niiden miesten rooleista lapsen elämässä, jotka lapseen vaikuttavat, olivatpa he poissa tai läsnä. Kaikissa kirjallisissa asiakirjoissa ja lomakkeissa tulee vaatia tietoja isistä ja muista merkittävistä miehistä. Käytännössä ei ole harvinaista huomata, että isän tiedot eivät ole täytettyinä. Tässä tilanteessa työntekijälle pitäisi vähintäänkin olla selkeää, miksi tietoa ei ole. (Taylor & Daniel 2000, 17.) Aivan kuten sosiaalityöstä on täytynyt tulla moniulotteisempaa etnisten vähemmistöjen, seksuaalisen suuntautumisen ja erilaisten perhemallien myötä, niin myös isät ja miehet on otettava yhtäläisesti mukaan (Clapton 2009, 29).

Tutkielmani rakentuu siten, että ensimmäisessä osassa esittelen tutkielman tavoitteet. Tässä tutkielmassa pääosassa on miesten kohtaaminen ja sen tarkastelu, kuinka se näyttäytyy ja toteutuu lastensuojelun sosiaalityön kontekstissa. Seuraavaksi esittelen lyhyesti tutkielmani

rakennetta. Luvussa kaksi avaan tutkielmani tavoitteita, tutkimusmenetelmää systemaattista kirjallisuuskatsausta ja aineiston keruuta sekä analyysia. Luvussa kolme avaan miessensitiivistä työskentelyä yleisemmin sekä lastensuojelun kontekstia suomessa. Luvuissa neljä ja viisi kokoan yhteen tutkielmani tuloksia. Luvussa kuusi esittelen tutkimukseni johtopäätökset.

2 Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, kuinka miehiä ja isiä kohdataan lastensuojelun sosiaalityössä ja kuinka miessensitiivisyys näyttäytyy lastensuojelun sosiaalityössä. Tutkielmani ensisijainen tarkoitus on tuottaa tietoa sosiaalityön asiakastyötä tekeville siitä, mikä on miessensitiivisen työskentelyn nykytila lastensuojelussa ja kuinka miehet ja isät tulevat prosesseissa kohdatuksi. Lisäksi tavoitteena on tehdä miessensitiivistä työtä näkyväksi yleisessä keskustelussa ja tuoda miesten ääntä kuuluville palveluissa. Toivonkin, että tutkielmani motivoi käytännön sosiaalityötä tekeviä lastensuojelun kentällä pohtimaan ja reflektoimaan myös omaa kohtaamistaan miesten ja isien kanssa sekä kannustaa aktiivisempaan koko perheen kanssa työskentelyyn ja pois äiti keskeisestä matriarkalisesta ajattelumallista.

Ajatukseni on tutkia miessensitiivistä työtä ja sen vuoksi menetelmäksi valikoitui systemaattinen kirjallisuuskatsaus, jonka avulla oli mahdollista saada laaja ja kattava kuva aiheesta, joka ei rajaudu vain tietylle alueelle tai tiettyyn työyksikköön. Kirjallisuuskatsauksen edut ajantasaisen ja kokonaisvaltaisen tiedon tuottamisessa ovat selkeät ja oman tutkielmani aihe muotoutui niin, että halusin nimenomaan saada kokonaisvaltaisen käsityksen miessensitiivisyydestä lastensuojelussa. Tähän parhaimman tuloksen koin saavani kirjallisuuskatsauksen avulla. Tämän lisäksi henkilöstöä ja / tai asiakkaita haastatteleamalla tai kyselyn tekemällä tulisi valtakunnallisesti aineistosta todella laaja. Näin ollen aika ja resursit huomioita ottaen ajattelen, että systemaattisella kirjallisuuskatsauksella saan laajan katsauksen miessensitiivisen työtteen käytöstä lastensuojelun sosiaalityössä.

2.1 Tutkimuskysymys

Tutkielmani tavoitteena oli tuottaa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla tietoa miessensitiivisen työn toteutumisesta lastensuojelun sosiaalityössä sekä selvittää, kuinka miehiä ja isiä kohdataan lastensuojelun sosiaalityössä. Oma taustani on vahvasti lastensuojelussa, jossa olen toiminut eri tehtävissä jo ennen sosiaalityön opintojen aloittamista. Tästä syystä lastensuojelu on aiheena lähellä sydäntä ja koen halua kehittää siihen liittyviä haasteita.

Sukupuoli ja siihen liittyvät asiat ovat vahvasti läsnä sosiaalityössä ja lastensuojelussa. Sosiaalityö on perinteisesti naisten hallitsema ala ja olisi tärkeää, että lastensuojelussa muis-tettaisiin myös miehen ja isän tärkeys ja se, että isä voi olla suuri etu lapsilleen. Sosiaalityöntekijöiden on tarkasteltava tilannetta avoimesti yhdessä perheenjäsenten kanssa, jotta työskentelyyn sitoutumisen hyödyt voidaan maksimoida eikä lastensuojelu ei saa olla vain äidin tehtävä (Taylor, Daniel 2000, 16). Isän ja miehen näkökulman tarkastelu ja tuominen yleiseen keskusteluun on tärkeää, jotta asioita saadaan vietyä eteenpäin, tässä tutkimus ja

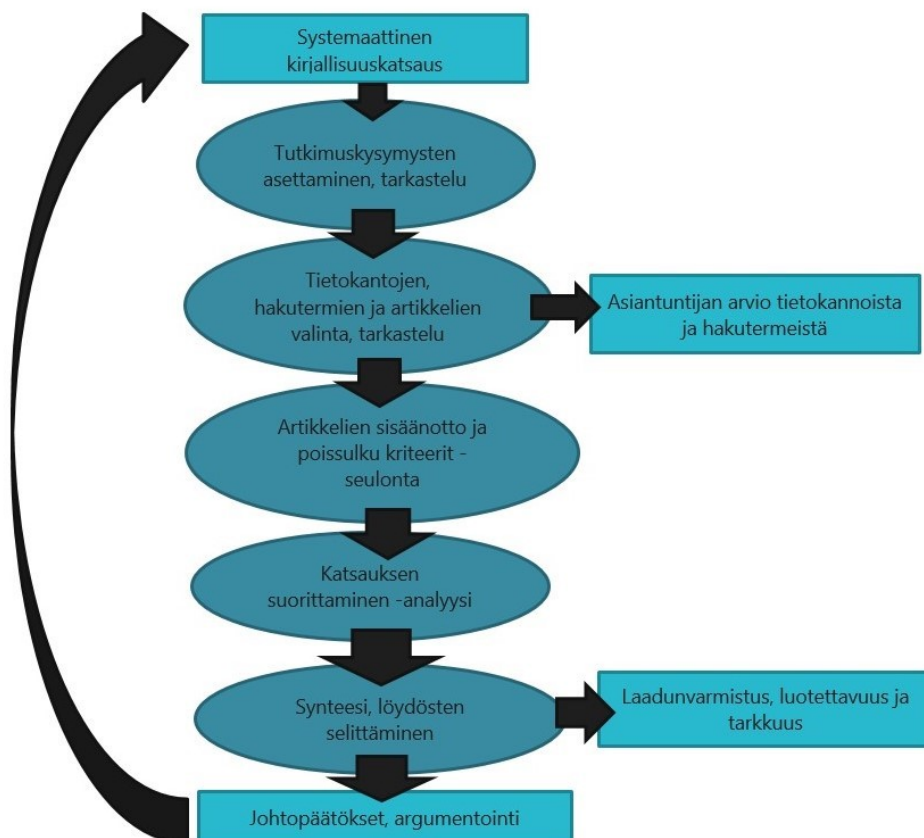
asian esillä pitäminen on ensiarvoisen tärkeää.

Tutkimukseni kysymykset ovat:

- Kuinka miessensitiivisen työote toteutuu lastensuojelun sosiaalityössä?
- Kuinka miehet ja isät tulevat kohdatuksi lastensuojelun työskentelyssä?

2.2 Aineiston kerääminen

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tieteellinen tutkimusmenetelmä, jonka avulla tunnistetaan ja kerätään olemassa olevaa tietoa, arvioidaan kerättyä tietoa ja rakennetaan yhteenvedoa valitusta kohdeilmioistä. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on kumulatiivisesti rakentuva tutkimusprosessi, kuten muutkin tutkimusmenetelmät, jonka vaiheet ovat nimettävissä ja nämä vaiheet rakentuvat järjestelmällisesti edeltävän kanssa (Hannula & Kaunonen 2006, 22). Nämä vaiheet kirjallisuuskatsauksessa ovat tiivistetysti (kts. Kuvio 1): tutkimussuunnitelman tekeminen, tutkimuskysymysten määrittäminen, alkuperäistutkimusten haku, alkuperäistutkimusten valinta, alkuperäistutkimusten laadun arviointi ja analysointi sekä tulosten esittäminen. (Kääriäinen & Lahtinen 2006, 37, 39.)

Kuvio 1 Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen eteneminen (Salminen 2011, 11)

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa hyödynnetään ja kootaan aiempi tutkimustieto aiheesta. Sen lisäksi kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena tuottaa sellaista uutta tietopääomaa, jolla pyritään laajentamaan tutkittavan ilmiön merkitystä. (Salminen 2011, 9). Kirjallisuuskatsauksen yksi tehtävä on pyrkiä luomaan kokonaiskuvaa aihepiiristä ja sen käsitteistä, jolloin koen, että se sopii hyvin aiheen käsittelyn metodiksi. Tavoitteena tutkielmassani on saada aikaan kattava kokonaiskäsitys siitä, kuinka miessensitiivisyys tällä hetkellä toteutuu ja näyttääytyy lastensuojelun sosiaalityössä ja kuinka miehet kohdataan arjen työskentelyssä. Näin ollen katson, että systemaattinen kirjallisuuskatsaus pystyy vastaamaan hyvin tähän tutkielmani tavoitteeseen.

Ennen aineiston valintaa olen käynyt käsitteitä ja asiasanoja läpi, joiden avulla olen tehnyt alustavia hakuja. Aineiston haussa olen valinnut hakukriteeriksi vertaisarvioidut artikkelit ja tutkimukset. Tiedonhaun olen toteuttanut käyttämällä useita tietokantoja sekä useampia eri hakusanoja ja niiden yhdistelmiä (kts. Liite 1). Aineisto rajautuu tieteellisesti vertaisarvioituihin lähteisiin.

Aineiston sisäänottokriteereinä minulla on hakuja tehdessä ollut se, että lähde on ollut vertaisarvioitu tutkimusjulkaisu tai tieteellisesti toimitetun kirjan artikkeli. Lisäksi aineiston tulee antaa vastauksia tutkimuskysymykseen ja sen tulee olla käytettävissä suhteellisen helposti. Poissulkevia kriteereitä haussani oli AMK-opinnäytteet, kandidaatin työ, pro gradut ym. opinnäytteet, maksulliset artikkelit tai lähteen vaikea saatavuus; esim. luettavissa vain kirjastossa toisella puolen Suomea. Julkaisuajan suhteen en ottanut tiukkaa rajausta, mutta kaikki mukaan otettu materiaali on 2001-2019, sillä sitä vanhemmat ajattelen olevan liian vanhoja, kun tarkoitus on tutkia valitsemaani aihetta ajankohtaisesti.

Hakuja tein esim. seuraavilla hakusanojen yhdistelmillä: sosiaalityö, lastensuojelu, miestyö / sosiaalityö, lastensuojelu, sukupuolisensitiivisyys / sosiaalityö, lastensuojelu, miesnäkökulma / social work, male perspective/ ”men social work” ”child protection” / ”men” ”child protection”. Ennen varsinaisia hakuja tein niin sanottuja testihakuja ja kokeilin erilaisia rajauksia ja hakusanojen yhdistelmiä ja katsoin millaisia tuloksia tietokannat minulle antavat ja kuinka paljon minun kannattaa hakulausekkeitani rajata, jotta tulos ei ole liian laaja tai liian suppea tutkimustulosten saamiseksi.

En rajannut hakuja pelkästään lastensuojelusta tehtyyn miesnäkökulmaan, sillä yleisesti sosiaalityöstä tehdyt miesnäkökulman tutkimukset ovat tuloksiltaan sovellettavissa myös las-

tensuojelun sosiaalityöhön ja voivat antaa arvokasta tutkimustietoa, kuitenkin tästä huolimatta lopputulos on se, että kahta lukuun ottamatta kaikki tutkielmaani mukaan otetut artikkelit käsittelevät lastensuojelun alaisia tutkimuksia, yksi artikkeli käsitteli isien asemaa yleisesti sosiaalityössä ja yksi isää sosiaalityön kirjallisuudessa. Tein hakuja useasta eri tietokannasta, jotta saan mahdollisimman kattavia tutkimustuloksia. Tietokannat, joista hain olivat: finna.fi, Luc-Finna, Social Science Database (ProQuest), Journal.fi, Cinahl, Ebsco, Sage journal sekä Taylor & Francis online. Haun yhteydessä rajasin tulokset vertaisarvioituihin teksteihin sekä niihin, joista on saatavilla koko teksti.

Finna.fi tietokannasta sain hakusanoilla sosiaalityö, lastensuojelu, miestyö 59 osumaa ja hakusanoilla sosiaalityö AND lastensuojelu AND sukupuolisensitiivisyys 6 osumaa sekä sosiaalityö AND lastensuojelu AND miesnäkökulma 18 osumaa ja sosiaalityö AND miesnäkökulma 118 osumaa. Journal.fi kotimaisesta artikkelitietokannasta hain hakusanoilla sosiaalityö OR lastensuojelu AND mies, jolloin tuloksia tuli 52 kappaletta. Muita hakulausekkeita minulla oli sosiaalityö OR lastensuojelu AND sukupuolisensitiivisyys, jolla tuloksia tuli vain yksi kappale, samoin hakusanoilla sosiaalityö OR lastensuojelu AND miesnäkökulma tuloksia tuli vain yksi kappale. Luc-Finna haulla sain hakusanoilla social work AND male perspective 205 osumaa ja "men" AND social work" AND "child protection" hakusanoilla osumia tuli 42 sekä hakusanoilla men social work 889 osumaa.

ProQuest tietokannasta hain hakusanoilla social work, male perspective jolla osumia tuli 393 kappaletta ja hakusanoilla "men" AND "child protection" osumia tuli 34 kappaletta, lisäksi hain vielä hakusanoilla "Child protection" AND "male", jolloin osumia tuli 35 kappaletta. Cinnahl portaalista hain lausekkeella Social work AND male AND child protection, jolla tuloksia tuli 351 kappaletta. Ebsco haulla hain hakulausekkeella father AND "child protection" ja tuloksia haulle tuli 408 kappaletta. Sage Journalin kautta hain hakulausekkeella father AND "child protection" ja osumia haulle tuli 142 kappaletta. Taylor & Francis online palvelusta hain hakulausekkeella "child protection" AND "father", jolla tuloksia tuli 701 kappaletta ja lausekkeella "social work" AND "men work" tuloksia tuli 167 kappaletta.

Tutkimuskohteeni kohdentuu lastensuojelun sosiaalityön mieskohtaamisen analysointiin. Hakujen jälkeen kävin läpi kaikki hakusanoillani tulleet hakutulokset otsikon ja / tai tiivistelmän perusteella läpi, valiten tutkimuskysymykseeni sopivat lähteet ja tämän jälkeen perehdyin vielä jäljelle jääneiden hakutulosten sisältöön tarkemmin. Jos ensimmäisessä hakuvaiheessa valtaosa tuloksista karsiutui pois, koska jo otsikkotasolla kävi selväksi, ettei aineisto kohdennu omaan tutkimusaiheeseen. Ne, mitkä otsikkotasolla sopivat omaan aineistooni kävin tarkemmin läpi tiivistelmän ja tarvittaessa vielä leipätekstin osalta, jotta pystyin

rajaamaan ne artikkelit, jotka vastasivat omaan tutkimuskysymykseeni. En rajannut hakutuloksia kotimaisiin tutkimuksiin, ja mukana on lähinnä kansainvälisiä artikkeleita. Tähän päädyin siitä syystä, että ajattelen miessensitiivisyyden ja kohtaamisen olevan asioita, jotka eivät ole sidoksissa ainoastaan suomalaiseen kulttuuriin.

Karsinnan jälkeen jäljelle jäi yhteensä 17 artikkelia. Valitsemani lähteet ja niiden sisältö, tulokset ja johtopäätökset on esitetty tarkemmin liitteenä olevassa taulukossa. Kaikki mukaan otetut lähteet kuitenkin vastasivat joko molempiin tai toiseen tutkimuskysymykseeni relevantisti.

Tutkielmaani valikoituneet aineistot olivat Iso-Britanniasta, Yhdysvalloista, Kanadasta, Norjasta, Ruotsista, ja Irlannista. Tutkimuksista seitsemän oli toteutettu miesten näkökulmasta ja kaksitoista työntekijöiden näkökulmasta. Mukaan otetuissa artikkeleissa oli tutkimusmenetelminä koulutusprojekteja sekä haastattelu- / kyselytutkimuksia. Alla olevaan taulukkoon olen koonnut tutkielmani aineistona olevien artikkeleiden maat, ajankohdat sekä näkökulman, josta aihetta on lähestytty.

Taulukko 1 Käytettyjen lähteiden maat, näkökulmat ja tutkimusmenetelmä

Tutkimus	Maa	Vuosi	Näkökulma	Tutkimusmenetelmä
Scourfield, J.: Constructing men in child protection work	Iso-Britannia	2001	Työntekijöiden näkökulma	Etnograafinen tutkimus
O'Donnell, J., Johnson Jr. W., Easley D'Aunno, L., Thornthorn, H.: Fathers in child welfare: Caseworkers' perspective	Yhdysvallat (Illinois)	2005	Työntekijöiden näkökulma	Fokusryhmäkeskustelu
Malm, K., Murray, J. and Green, R. What about the dads? Child welfare agencies' efforts to identify, locate and involve nonresident fathers.	Yhdysvallat	2006	Sosiaalityöntekijöiden näkemys	Haastattelututkimus
Scourfield, J.: The challenge of engaging fathers in the child protection process	Iso-Britannia	2006	Työntekijöiden näkökulma	
Huebner, R., Werner, M., Hartwig, S., White, S. & Shewa, D. : Engaging fathers.	Yhdysvallat	2008	Sosiaalityöntekijöiden näkemys sekä isien kokemus yhteistyöstä	Kyselytutkimus sosiaalityöntekijöille
Strega, S., Fleet, C., Brown, L., Dominelli, L., Callahan, M. & Walmsley, C.: Connecting father absence and mother blame in child welfare policies and practice.	Kanada	2008	Isän näkemys	Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen analyysi lastensuojelun asiakirjoista

Brown, L., Callahan, M., Strega, S., Walmsley, C., Dominelli, L.: Manufacturing ghost fathers	Kanada	2009	Työntekijöiden näkökulma	Kolmivuotinen monimenetelmätutkimus sekä kirjallisuuskatsaus
English, D., Brummel, S., Martens, P.: Fatherhood in the child welfare system	Yhdysvallat	2009	Työntekijöiden näkökulma	Pilotti projekti: Työntekijöiden itsearviointi sekä harjoituskurssi
Baynes, P., Holland, S.: Social work with violent men	Englanti	2012	Työntekijöiden näkökulma	Lastensuojelun tapaamisraporttien analyysi
Scourfield, J., Tolman, R., Maxwell, N., Holland, S., Bullcock, A., Sloan, L. Results of a training course for social workers on engaging fathers in child protection.	Iso-Britannia	2012	Työntekijöiden näkökulma	Harjoituskurssi sosiaalityöntekijöille
Skårstad Storhaug, A., Øien, K.: Fathers' encounters with the Child Welfare Service.	Norja	2012	Miesten näkökulma	Haastattelututkimus
Coady, N., L. Hoy, S., Cameron, G.: Fathers' experiences with child welfare services	Kanada	2013	Isien kokemus	Haastattelututkimus
Saleh, M. F.: Child welfare professionals' experiences in engaging fathers in services	Yhdysvallat	2013	Työntekijöiden näkökulma	Fokusryhmähaastattelu
Gupta, A., Featherstone, B.: What about my dad?	Iso-Britannia	2015	Työntekijöiden näkökulma	Tapauskertomusten analyysi
Nygren, K., Walsh, J., Ellingsen, I., Christie, A.: What about fathers?	Englanti, Ir-lanti, Norja ja Ruotsi	2018	Työntekijöiden näkökulma	Vertailu tutkimus: Fokusryhmähaastattelu
Brandon, M., Philip, G., Clifton, J.: Men as fathers in child protection	Iso-Britannia	2019	Isän kokemus osallisuudesta	Prospektiivinen kvalitatiivine pitkittäistutkimus: Asiakastiedostojen analyysi
Philip, G., Clifton, J., Brandon, M.: The trouble with fathers	Englanti	2019	Isän näkökulma	Kvalitatiivinen pitkittäistutkimus: haastattelututkimus isille

2.3 Aineiston analyysi

Toteutin kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusten analyysin sisällönanalyysillä (Salo 2015, 169–170, 187), jossa pyrin laadulliseen synteisiin tutkimuksissa esille nousseista teemoista. Pyrkimyksenäni oli yhdistää eri näkökulmista tehtyä samaa aihepiiriä tai tutkimuskohdetta koskevaa tutkimusta käsitteelliseksi jäsennykseksi. Tutkimuskysymyksiä minulla oli kaksi, joten myös nämä teemat jaoutuivat kahden tutkimuskysymyksen alle.

Valittuani tutkimusaiheeseen viittaavat tutkimukset aiemmin mainittujen mukaanotto- ja poissulkukriteerien perusteella, luin julkaisut uudelleen läpi. Tein vertailua erityisesti tutkimustulosten ja johtopäätösten välillä eri julkaisuissa ja pyrin löytämään yhteisiä teemoja näistä tuloksista ja johtopäätöksistä, jotka antaisivat vastauksia tutkimuskysymyksiini. Aineistosta löytyneiden tutkimustulosten luokittelusta on apua tutkimuskysymyksiin vastauksissa ja synteessin kokoamisessa. Esimerkiksi samankaltaisuuksien tai eroavaisuuksien ryhmittely auttaa tunnistamaan ja muodostamaan aineistosta erilaisia teemoja. (Petticrew & Roberts 2006, 172.)

Luin tutkimuksia siten, että paikansin kustakin tutkimuksesta konkreettisia teemoja, jotka kuvaavat miessensitiivistä sosiaalityötä ja miesten kohtaamista työskentelyssä. Teemojen muodostuminen tapahtuu kunkin aineistoon valikoituneen tutkimuksen tutkimustuloksia lukemalla ja huomioimalla tärkeimmät pääkohdat tuloksissa (Aveyard 2014, 144). Aineiston analyysissä tutkija lukee aineistoaan useampia kertoja läpi ja tarkoituksena on nostaa samalla esille tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia asioita, esimerkiksi yksittäisiä sanoja (Aveyard 2014, 145). Aineiston läpikäynnistä ja kiinnostavien asioiden esille nostamisesta käytetään usein nimitystä koodaaminen. Koodaamisen voi toteuttaa itselleen parhaaksi katsomallaan tavalla, eikä siihen ei ole olemassa mitään yksityiskohtaista ohjetta.

Esille nousseet teemat olen avannut tarkemmin liitteenä olevassa taulukossa. Molemmista kysymyksistä löysin samanlaisia teemoja, tulokset teemoittelin ja värikoodasin seuraaviin ryhmiin: Kulttuuriset sukupuoliroolit ja oletukset (punainen), Mieslähtöiset palvelut heidän tarpeisiinsa (sininen), Lastensuojelun organisaatioon liittyvät tekijät (violetti), Työntekijän kiinnostus ja ymmärrys (vihreä), Motivaation puute / huonot kokemukset (keltainen), Asuinpaikka ja biologisuus (ruskea), Isän muodostama uhka (harmaa), Äidit esteenä (musta), Sukupuolten väliset erot (siniharmaa). Nämä teemat olen taulukoinut tutkimuksen ja teemojen mukaan ja itselle avuksi myös väri koodasin teemat taulukkoon, jotta sitä oli helpompi itseni lukea ja tulkita (Liite 2). Luokittelu ei ollut aivan yksiselitteistä, koska aihepiirit lomittuivat toisiinsa.

Tutkimusaineiston muodostuttua aloin lukea aineistoa läpi. Tein jokaisesta artikkelista muistiinpanoja, joissa tiivistin tutkimuksen tärkeimmät asiat ranskalaisin viivoin. Tutkimusten tarkastelemiseksi ja tulosten selkeyttämiseksi, on hyvä muodostaa tutkimuksista taulukko, josta käy ilmi perustiedot kustakin tutkimuksesta. (Aveyard 2014, 129; Petticrew & Roberts 2006, 173; Jesson ym. 2011, 118–119). Muodostin tutkimusaineistostani taulu-

kon, josta käyvät ilmi aineistoni artikkeleiden nimet, kirjoittajat, julkaisutiedot, tutkimuskysymys ja tärkeimmät tutkimustulokset. Taulukko tutkimusaineistostani on nähtävissä tutkielmani lopussa liitteenä (liite 2).

Jill Jesson ym. (2011) toteaa että ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa tehdä synteisiä systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tuloksista. Tutkimustulosten esittämiseen vaikuttaa se, millainen tehty kirjallisuuskatsaus on sekä mistä aiheesta katsaus on tehty. Aineiston analyysissä olennaista on tehdä vertailua tutkimusten kesken sekä etsiä yhteneviä tekijöitä. Aikaisempia tutkimuksia ei pelkästään selitetä toisistaan irrallaan vaan tarkoituksena on selvittää mitä aineiston tutkimukset kertovat tutkittavasta aiheesta ja millaisen kokonaiskuvan ne muodostavat siitä. (Aveyard 2014, 129; Jesson ym. 2011, 123.)

Luettuani aineiston ensin kertaalleen läpi ja kerättyäni tärkeimmät pääkohdat tutkimuksista taulukkoa varten, luin aineistoa useamman kerran uudelleen. Näillä lukukerroilla merkitsin ja poimin artikkeleista koodeja. Tein koodauksen ja teemoittelun erikseen molemmille tutkimuskysymyksille, jonka jälkeen pystyin kirjoittamaan tutkimuksen tuloksia muodostuneiden teemojen alle jäsentyneesti. Koska tutkimuskysymykseni limittyivät toisiinsa, myös teemat ja tutkimustulokset osittain menivät limittäin.

2.4 Tutkimuseettiset kysymykset

Tutkijan tekemät valinnat ja raportointi tutkimuksen yhteydessä on osa tutkimuksen eettisyyttä. Tutkittavan aiheen ajankohtaisuus ja toistettavuus vaikuttavat myös tutkimuksen eettiseen puoleen. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 26.) Kattava ja tarkka raportointi lisää tutkimuksen eettisyyttä. (Hirsjärvi ym. 2007, 28; Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen, Liikanen 2013, 297–298) ja tutkimuskysymyksen valinnassa eettisyys tulee esille kysymyksen näkökulman huolellisessa valinnassa, niin, ettei itse tutkimuskysymys aiheuta tutkittavassa kohteessa eettisiä ristiriitoja.

Aineiston valinnassa ja sen käsittelyssä korostuu hyvän tutkimuseetiikan noudattaminen, vaikka oma aineistoni ei sisältänyt haastatteluita tai asiakkaille / työntekijöille lähetettäviä kysymyksiä vaan ainoastaan valmista materiaalia, on sen valinta ja käsittely silti osa hyvää tutkimuseettistä menettelyä (Kangasniemi ym. 2013, 297–298.). Tutkielmaani tehdessä raportoin huolellisesti työn jokaisessa vaiheessa ja alkuperäisartikkeleita valitessa puutteellisesti raportoidut alkuperäistutkimukset karsiutuivat työn ulkopuolelle, mikä lisää työn eettisyyttä sekä tutkielman luotettavuutta. Hyvää tutkimuseetiikkaa noudatin myös muun muassa käyttämällä aina toisen käden lähteiden sijaan alkuperäislähteitä.

Käytettävissä olevista tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmistä olen pyrkinyt raporttoimaan mahdollisimman huolellisesti. Olenkin kirjannut auki tutkielmassani käytetyt tietokannat, hakusanat ja saatujen tutkimusten lukumäärä hakuprosessin eri vaiheissa. Eettisyyttä lisää myös tutkimusmenetelmien mahdollisten puutteiden julki tuominen. (Hirsjärvi ym. 2007, 28.)

Kirjallisuuskatsauksen osalta merkittävässä roolissa on alkuperäistutkimusten asianmukaiset lähdeviitteet, jotta jokainen tutkielmaa lukeva pystyy palaamaan alkuperäsilähteen ääreen. Tutkijan on oltava objektiivinen tuloksia läpikäydessään ja puutteellinen tai harhaanjohtava raportointi ei ole tutkimuseettisesti hyväksyttävää. (Hirsjärvi ym. 2007, 27–28.) Tutkielmassani olen viitannut asianmukaisesti alkuperäislähteisiin ja olen pyrkinyt välttämään yleistämistä.

Lastensuojelu tutkittavana alueena on sensitiivinen. Lastensuojeluun liitetään usein ajatuksia häpeästä ja leimaamisen pelko on voimakas. Työntekijät lastensuojelussa kuulevat vaikeista asioista ja kokemuksista ja toimivat itse aktiivisesti haastavissa tilanteissa. Lastensuojelun työskentely painottuu ihmisen herkimmälle elämänalueelle kotiin ja pahimmillaan rajoittaa ihmisen itsemääräämisoikeutta päättämällä lapsen asuinpaikasta, lisäksi usein vanhemmuus on arvioinnin kohteena. Olen itse työskennellyt pitkään lastensuojelussa eri rooleissa ja tehtävissä ja sitä kautta tiedostan, että tutkijana minulla on tiettyjä ennako-oletuksia ja -käsityksiä suhteessa lastensuojeluun. Jotta pystyn tutkijana tarkastella kriittisesti omaa työtäni, on minun punnittava omia lähtökohtiani ja motiivejani ja ymmärrettävä niiden vaikutuksia suhteessa tutkielmaani (Mäkinen 2006, 131–132).

On tärkeää huomata, että vaikka tutkimuksessani eettiset kysymykset eivät suoraan kohdistu tutkittavien kohteiden yksilön suojaamiseen tai heidän kohtaamiseensa, ovat eettiset kysymykset ja eettinen harkinta siitä huolimatta läsnä läpi prosessin. Moraalinen vastuu ei pääty vain oman osuuden hoitamiseen (Hugman 2003, 1027), vaan sosiaalityössä eettinen ja moraalinen vastuu jatkuu yhteiskunnan epäkohtien esille nostamisessa ja vaikuttamisessa. Ajattelen, että myös tässä tutkielmassa minulla on moraalinen ja eettinen vastuu, eikä vastuu poistu sillä, että tutkielmassani ei tutkita suoraan yksilöitä tai ryhmiä.

Vaikka, kuten edellä mainittu, tutkielmani ei suoraan liity asiakasryhmän haastatteluun tai muuhun suurempia eettisiä haasteita sisältävään ihmisryhmän fokukseen, tunnistan kuitenkin, ettei tutkielmani ole myöskään tutkimuseettisten haasteiden ja näkökulmien ulkopuolella. Sosiaalityön tutkimukseen liittyy aina jollain tavalla eettisiä kysymyksiä, jotka kytkeytyvät tutkittavan aiheen sensitiivisyyteen, haavoittuvassa asemassa oleviin sosiaalityön

asiakasryhmiin, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja sosiaaliseen muutokseen (Mertens & Ginsberg 2008, 485).

Näen, että yksi tutkielmani tavoite on oikeudenmukaisuuden tavoite, joka kytkeytyy hyvän rakentamiseen tutkittaville, ja jonka voi ajatella olevan yleismaailmallisesti sosiaalityön tutkimuksen velvollisuus (Bloor 2010, 18). Se, että kaikilla asiakkailla on yhtäläinen mahdollisuus tulla kohdatuksi ja päästä mukaan työskentelyn kaikkiin vaiheisiin, edistää tätä oikeudenmukaisuuden tavoitetta ja toivonkin, että tutkielmani pystyy lisäämään lastensuojelun oikeudenmukaisuutta.

3 Mieserityisyyden ja miessensitiivisyyden näkökulmat lastensuojelun sosiaalityössä

Tutkimukseni teoreettinen pohja rakentuu mieserityisyyden ja sukupuolisensitiivisyyden ympärille. Lisäksi olen teoriaosassa avannut lastensuojelun sosiaalityötä, jotta voimme ymmärtää mistä lastensuojelun sosiaalityön asiakaskunta rakentuu ja kuinka työntekijät työssään asiakkaita kohtaavat.

Suomalaisia miehiä käsittelevän yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen voidaan katsoa alkaneen 1980-luvulla, jolloin miehiä käsittelevät asiat nousivat tutkimuksen kohteeksi mm. asunnottomuuden ja alkoholismin teemoista (Autonen-Vaaraniemi 2004, 225). Perheen ja lastensuojelun kontekstista tarkasteltuna miehinen tutkimus on tullut eteenpäin noista ajoista, kuten on myös ajattelu perheen ja sukupuolen keskinäisistä rooleista ja työnjaoista. Isyyteen perustuva miehisuus on pikkuhiljaa vahvistumassa ja vaikka naiset tekevät kotona edelleen suuremman osan kotitöistä, tekevät miehet kotitaloustöitä entistä enemmän ja perinteinen kotitöiden jako murenee pikkuhiljaa nuoren sukupolven perheissä (Auttonen-Vaaraniemi 2004, 238). Näin voidaan ajatella, että myös miesten ja isien osallisuus perheeseen liittyvissä asioissa voisi olla lisääntymässä ja on entistä tärkeämpää kiinnittää huomiota myös miesten kohtaamiseen ja osallistamiseen työskentelyssä.

3.1 Lastensuojelun sosiaalityö

Sami Mahkonen (2003, 50) toteaa, että lastensuojelu on yhteiskunnan viimesijainen suoja-verkko, siinä tilanteessa, kun yhteiskunnan muut instituutiot eivät ole kyenneet auttamaan. Lastensuojelun sosiaalityön ydintehtävä on perheiden tukeminen sekä lapsen etujen ja oikeuksien valvominen. Lastensuojelun sosiaalityössä perimmäisenä tavoitteena on lasten ja nuorten kasvuolosuhteiden parantaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässään sekä lapsen huollon turvaaminen. Lastensuojelulaki turvaa lapselle oikeuden turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Tavoitteita lastensuojelussa ovat myös perhelähtöisyys ja perheen kanssa yhdessä työskentely sekä lapsen fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden turvaaminen. (Mahkonen, 2010, 67.) Lastensuojelussa perheiden kanssa työskenneltäessä on huomioitava myös lapsen perhe, jolloin perheestä tulee keskeisin työn kohde. Jan Horwath ja Tony Morrison (2001, 99) toteavat että lapsen sosiaalinen ympäristö ja etenkin perhe vaikuttaa paljon lapsen hyvinvointiin.

Sosiaalityöntekijän tehtävänä on tukea ja auttaa vanhempia, huoltajia tai kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta on kuitenkin aina vanhemmilla ja lastensuojelun päämäärä on tukea heitä tässä tehtävässä (Huhtanen 2007, 38–39). Perheitä tuetaan kunnan peruspalveluilla, mutta tarvittaessa myös erityispalveluilla, joiden piiriin lastensuojelu kuuluu.

Lastensuojelun kautta järjestetään perheille tarvittavia tukitoimia ja palveluita. (Mahkonen 2010, 45.) Mahkonen (2003, 195–197) on pohtinut eroa tavallisen perheen ja lastensuojelun perheen välillä. Vanhemmuuden kannalta ns. tavallisessa perheessä vanhemmat toimivat toisiaan tukien riippumatta siitä asuvatko he samassa taloudessa vai eivät. Perheessä aikuinen toimii aikuisen roolissa ja lapsi saa olla lapsi. Mahkosen mukaan lastensuojeluperheessä taas vanhemmuuden tunnusmerkkejä ovat usein perheväkivalta, riitely, uusavuttomuus, vanhemmuuden puuttuminen, roolien sekoittuminen, välinpitämättömyys lapsen ihmisarvoa kohtaan ja kyvyttömyys käsitellä perheen sisäisiä ristiriitoja.

Lastensuojelun asiakaslasten arkea leimaa muutos, usein lasten perherakenteet ovat muuttuneet samoin asuinpaikka ja arjen rakenteet kuten päivähoitopaikka, koulu, kaverisuhteet jne. (Heino 2013, 95). Näin ollen myös työntekijän on perheitä kohdatessaan otettava huomioon, että mukaan saattaa liittyä biologisen isän ja äidin lisäksi nykyisiä tai entisiä puolisoita, joiden rooli kuitenkin voi olla merkittävässä roolissa lapsen elämässä. Lastensuojeluasian tullessa vireille, asian vireille tuoja ja lastensuojeluilmoituksen tekijänä on useimmiten viranomainen tai palveluntuottaja, mutta jos avuntarpeen ilmaisee perhe itse, on apua hakeva useimmiten äiti (Heino 2013, 96).

Lastensuojelun sosiaalityötä ja sen tekemistä määrittää huoli lapsen edusta ja ikätasoisesta sekä turvallisen arjen toteutumisesta. Lastensuojelussa keskeistä on lasta hoitavan aikuisen kyky vastata lapsen tarpeisiin. (Laitinen, Ojaniemi, Tallavaara 2007, 69–70.) Lastensuojelun päätösten tulee aina perustua lapsen etuun, eivätkä vanhempien toiveet saa ylittää lapsen etua. Lapsen etu lastensuojelun arviointityössä tarkoittaa käytännössä, että tehtäviä toimenpiteitä ja niiden vaikutuksia arvioidaan nimenomaan lapsen kannalta ja lapsen tarpeisiin kiinnitetään erityistä huomiota. (Pösö 2012, 78–79.) Lastensuojelun sosiaalityössä korostuu lakien, asetusten ja julkishallinnollisen tehtävän toteuttaminen, koska lastensuojelutyö on viimekädessä hyvin juridisoitunutta ja sosiaalityöntekijän toimintaa, vastuita ja velvollisuuksia määrittää lastensuojelulaki (Kivinen 1994, 82–83).

Perheen sekä lapsen osallisuuden kannalta merkittävä asia on kokemus siitä, että tulee kuuluksi ja kohdatuksi aktiivisena toimija prosessissa (Lamberg 2018, 98). Näin ollen työskentellessä lastensuojelussa vaikeiden ja herkkien asioiden kanssa, olisi ensiarvoisen tärkeää, että kaikki perheenjäsenet kokisivat tullessa kuulluksi ja kohdatuksi työskentelyssä. Asiakas on oma elämänsä asiantuntija ja vaikka työntekijä ei aina olisi samaa miltä asioista, on tärkeää antaa asiakkaalle mahdollisuus osallisuuteen ja dialogiin, jonka kautta yhteistä ymmärrystä tilanteesta pystytään rakentamaan (Lamberg 2018, 102). Tätä kautta useimmilla asiakkailla syntyy myös kokemus aidosta kohtaamisesta, kuuntelemisesta ja välittämisestä, sillä kuten jo edellä mainittu, lastensuojelun sosiaalityötä tehdään lapsen etua ajatellen ja toimenpiteillä tulisi olla vaikutusta lapsen tilanteen parantumiseen. Dialoginen yhteistyö auttaa pääsemään kohti tätä yhteistä tavoitetta.

Lastensuojelun tutkimuksissa on esitetty, että lastensuojelullisen huolen keskiössä on usein äiti ja äidin rooli. Isän vanhemmuuden puutteet eivät yhtä helposti synnytä lastensuojelun väliintuloa kuin puutteet äidin vanhemmuudessa. Tämä kuvaa hyvin sitä, kuinka isien vanhemmuudella on pienemmät odotukset ja heille sallitaan äitejä puutteellisempi vanhemmuus. Tämä tukee käsitystä isien toissijaisuudesta ja helposti ulkopuolelle jäämisestä. (Kuronen, Granfelt, Nyqvist, Petrelius 2004, 13.)

Lastensuojelun työntekijät keskittyvät usein äitien kanssa työskentelyyn ja isät jäävät helposti työskentelyn ulkopuolelle. Vanhemmuuteen kohdistetaan myös hyvin usein erilaisia vaatimuksia, riippuen sukupuolesta. Isien vanhemmuuteen kohdistuu yleisesti vähemmän vastuuta ja odotuksia. Näin ollen lastensuojelu itse myös lisää isien toissijaisuutta ja ulkopuolisuutta. (Alastair 2001, 30–31.)

Tuovisen tutkimuksessa (2014, 128–129.) yksinhuoltaja isyydestä nousi esille se, että miehillä oli ristiriitaiset kokemuksen viranomaisasioinnista. Osa heistä koki, että äidit olivat heitä paremmassa asemassa lapsen huoltoon liittyen ja heidän kykyään huolehtia lapsesta kyseenalaistettiin. Lisäksi he kokivat, että heiltä vaadittiin vanhemmuudessa enemmän kuin äideiltä samassa tilanteessa. (Tuovinen 2014, 128–130.)

THL:n toteuttamassa tutkimuksessa lastensuojelun asiakkaiden taustoista todettiin, että lastensuojelun asiakas lapsista noin kolmannes oli kokenut vanhempiensa eron. Useampi kuin joka neljäs lapsi asui perheessä, jossa on eron jälkeen muuttunut perhetilanne ja mukaan on tullut isä- ja äitipuolia sekä puolisoiden lapsia. Niistä lapsista, jotka asuivat erossa toisesta vanhemmastaan, 71 prosenttia kuitenkin tapasi erossa olevaa vanhempaansa. (Heino, Hyry,

Ikäheimo, Kuronen, Rajala 2016, 53.) Näin ollen lastensuojelussa on tärkeää ottaa huomioon, että usein lasten elämässä ei vaikuta pelkästään isä, vaan myös monia muita mieshahmoja on mukana lapsen elämässä ja vaikuttamassa siihen. Arvioitaessa lapsen kiintymyksiä tulee ottaa huomioon, millainen suhde lapsella on isään ja/tai muuhun mieshahmoon. Isoisät, sedät, vanhemmat veljet voivat kaikki olla tärkeitä lapsille. (Taylor, Daniel 2000, 17.) Aina ei ole selvää, onko äidillä miespuolista kumppania, ja jos on, onko hänellä rooli lasten kanssa. Joissakin tapauksissa, joissa on lastensuojeluun liittyviä huolenaiheita, taloudessa on saattanut olla useita mieshahmoja. Kuitenkin tulisi tarkistaa aina, keitä taloudessa on, ja käyttää aikaa sen selvittämiseen, mikä heidän roolinsa on suhteessa lapseen. Jopa miehellä, jolla ei ole mitään roolia lasten kanssa, on vaikutusta läsnäolonsa kautta. (Taylor & Daniel 2000, 18.)

THL:n tutkimuksessa käy ilmi myös se, että perheväkivalta tai sen uhka esiintyy sosiaalityöntekijöiden arvioiden mukaan lapsen tilanteen taustalla lähes joka toisella lapsella, ja lähes joka neljännen lapsen elämässä se on suuresti läsnä. Lastensuojelun sijoitusten taustalla näkyvät myös huoltoriidat, jotka repivät lasta, huoltoriitoja tunnistettiin 23 prosentilla tutkimuksen lapsista. (Heino ym. 2016, 70.) Lastensuojelun työskentelyssä on siis otettava huomioon myös se, kuinka huoltoriidat ja väkivalta vaikuttavat kohtaamiseen ja molempien vanhempien mukaan ottamiseen.

3.2 Mieserityisyys

Mieserityisyyden voi ajatella olevan osin myös synonyymi sukupuolisensitiivisyydelle. On kuitenkin tärkeää tuoda esille se, että sukupuolieroista puhuttaessa, korostuvat myös erilaiset ongelmat ja haasteet sukupuolten välillä. Hyvinvoinnin eroissa miesten kohdalla korostuvat työttömyys, syrjäytyminen, itsemurhat, väkivalta ja päihteet naisia enemmän (Harju & Huhtamella 2012, 109.)

Mieserityinen osaaminen tarkoittaa, että työntekijällä on mieserityisyyteen liittyvän teoreettisen tiedon ja omakohtaisen kokemuksen avulla synnytettyä ymmärrystä miehistä, miehenä olemisesta ja miehisydestä. Näiden tietojen pohjalta työntekijä kykenee ymmärtämään asiakkaana olevan miehen yksilöllisen elämäntilanteen, kokemusten ja merkitysten vaikutuksista asiakastilanteissa. (Santala 2018, 61.)

Itse miesasiakkaat sosiaalityössä pitävät sukupuolen merkitystä pienenä ja useammin kriittikki liittyy sosiaalityön hallinnollisiin osiin. Miesten kokema huono kohtelu sosiaalityössä kohdistuu usein palvelun byrokraattisiin piirteisiin, kuten esim. palveluiden

saatavuuteen, monimutkaiseen järjestelmään tai useisiin auttajatahoihin jakautuneeseen työskentelyyn eikä niinkään heitä kohtaavan työntekijän sukupuoleen. (Roivainen, Heinenon, Ylinen 2011, 51.)

Jotta sukupuolisensitiivinen työote oli läsnä, työntekijöiden tulisi tietoisesti pohtia omia käsityksiään ja tunteitaan miehistä ja miesten kanssa työskentelystä. Tämä ei koske pelkästään naistyöntekijöitä, vaan samaa reflektiota tulisi käydä myös miestyöntekijöiden. Sosiaalityön kontekstissa olisi tärkeää tiedostaa miehiin liittyviä stereotyyppioita sekä miesten yhteiskunnalliseen rooliin liittyviä odotuksia. Sosiaalityössä olisi aika ryhtyä tarkastelemaan hieman kriittisemmin vanhoja sukupuolirakenteita ylläpitäviä ajattelu- ja toimintatapoja. (Ajanki, Pihlman, Santalainen, Santala & Tukia 2017, 132.)

Miesten kriisitilanteet ovat naisia useammin vakavia, pitkittyneitä ja kroonistuvia (Harju & Huhtamalla 2012, 112), minkä vuoksi ennaltaehkäisevä toiminnan tarjoamisen merkitys juuri miehille spesifinä asiakasryhmänä korostuu. Miestyö tulisi nähdä tärkeänä osana koko perheen hyvinvoinnin tukemista ja osana kokonaisuutta. Parisuhteen ongelmat, erot, väkivalta ja isyyteen liittyvät kysymykset ovat merkittäviä asioita, joihin voidaan vaikuttaa parhaiten nopealla puuttumisella ja ennaltaehkäisyllä (Harju & Huhtamalla 2012, 112). Näin ollen miestyön merkitys korostuu myös lastensuojelun ennaltaehkäisevässä työssä, sillä miesten ongelmiin varhaisessa vaiheessa puuttumalla on mahdollista ennaltaehkäistä monia lastensuojelun pulmatilanteita.

Miestyö ja mieslähtöinen työote edistävät miesten kokemusta kuulluksi ja kohdatuksi tulemisesta ja sitä kautta edistää dialogista, tasavertaista asiakassuhdetta ja sen rakentumista (Peitsalo 2012, 116). Kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen on erityisen tärkeää naisvaltaisella työkentällä, kuten sosiaalityössä, jossa lisäksi iso osa työtä on kohtaamista ja yhdessä työskentelyä. Kun on kerran tullut leimatuksi tai kohdatuksi huonosti, jäävät nämä kokemukset helposti olettamuksiksi, että kaikki työntekijät ja organisaatiot toimivat samalla lailla. Isät, jotka kokevat, etteivät sosiaalityöntekijät kuule heidän näkemyksiään ja tarpeitaan voivat olla haluttomia hakemaan apua ja palveluita, peläten tulevansa väärinymmärretyksi, tulevansa kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti tai jäävänsä jälleen työntekijöiden huomiotta näkemystensä kanssa. (Stug, Wilmore-Schaeffer 2003, 509.)

Sosiaalityö on alana naisvaltainen ja vuonna 2012 miesten osuus sosiaalityöntekijöistä suomessa oli vähän yli 10 prosenttia (Alanko & Orjasniemi 2018, 140). Koska miehiä työskentelee sosiaalialalla niin vähän, voidaan se nähdä myös miesasiakkaiden asemaa heikentävänä asiana, kun heidän näkemystensä jäävät naiseuden varjoon herkästi Alanko

& Orjasniemi 2018, 141). Lastensuojelun asiakasperheiden ongelmiin liittyy usein päih-teitä ja lähisuhdeväkivaltaa, jotka asioina liittyvät usein miehen naiseen ja lapsiin kohdis-tamaan toimintaan. Tällöin myös naistyöntekijöiden ajatukset saattavat olla ennakkoluu-loisia ja asenteellisia suhteessa miesasiakkaaseen (Alanko & Orjasniemi 2018, 146).

Isän ja äidin läsnäolon vaikutus lapseen on samanlainen, lämmin kohtaaminen, huolen-pito ja läheisyys vaikuttavat positiivisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Isyyden positiiviset vaikutukset lapseen näyttäytyvät erityisesti silloin, kun isäsuhte on tukeva. (Feat-herstone 2001, 181.) Lapsen syntymässä on erityinen hetki, kun nuoresta miehestä tulee isä. Tässä vaiheessa tehty työ on suhteellisesti paljon arvokkaampaa, kuin myöhemmät pyrkimykset saada mies mukaan työskentelyyn, kun hän on saattanut ajautua pois tai tun-tea itsensä ei-toivotuksi. Palveluiden on omaksuttava koordinoitu lähestymistapa ja ter-veydenhuolto-, opetus- sekä sosiaalipalveluiden tulisi tehdä yhteistyötä, jotta isät voidaan huomioida ja tarjota asianmukaista tukea heidän auttamisekseen jo varhaisessa vaiheessa. (Clapton 2009, 30.) On tärkeää, että lastensuojelun työntekijät kohtaavat ja kuulevat myös isiä, jotta he eivät jää ulkopuolelle, sillä myös lastensuojelun asiakasisillä, isäpuolilla ja isähahmoilla on omat tuen tarpeensa. Jotta suhte lapseen voi olla tukeva, on myös mies-ten saatava tarpeisiinsa vastaavia palveluita ja tukitoimia, joka vaikuttaa välillisesti myös lasten sekä koko perheiden hyvinvointiin.

3.3 Sukupuolisensitiivisyys

Rajaukseni miehiin ja miesten kohtaamiseen tarkoittaa sitä, tarkastelen asiakkaiden kohtaa-mista lastensuojelun sosiaalityössä sukupuolierityisestä näkökulmasta. Rajaukseen vaikutti se, että miesten näkökulma tuntuu omasta kokemuksesta usein lasten ja perheiden kanssa työskenneltäessä jäämään taka-alalle äiti ollessa keskiössä työskentelyssä ja kohtaamisessa.

Vaikka yhteiskunnassa puhutaan paljon tasa-arvosta, on tärkeää myös muistaa, että miehet ja naiset tarvitsevat omia erillisiä palveluita ja auttamisen muotoja (Kuronen 2004, 288.) Sukupuolisensitiivisten palveluiden kehittäminen painottuu erilaisiin projekteihin ja mies-työn kehittäminen sosiaalityön sisällä on Suomessa ollut vähäisempää esim. naistutkimuk-seen verraten.

Sukupuolisensitiivisyydellä viitataan sukupuolinäkökulman huomioon ottamiseen. Tähän sisältyy myös naisten ja miesten välisten erojen tunnistaminen esimerkiksi erilaisissa tar-peissa tai erilaisessa viestinnässä. (Punnonen 2007, 521-522.) Voisi siis sanoa, että suku-puolisensitiivisyys on sitä, että teemme yhteiskunnan sukupuoleen liittämiä asenteita, odo-

tuksia ja arvoja näkyväksi. Sukupuolisensitiivinen lähestymistapa tutkimuksessa siis tarkastelee näitä odotuksia ja asenteita kriittisesti ja pyrkii aikaansaamaan muutosta yhteiskunnassa avoimempaan ja moninaisuutta kunnioittavampaan suuntaan.

Sukupuolisensitiiviseen työhön liittyy omat haasteensa ja erityisyytensä. Kuten aina, uuden työtavan tai työtöteen mukana tulee jännitteitä ja se vaikeuttaa uuden tavan omaksumista ja käyttöön ottamista. (Punnonen 2007, 540.) Kuitenkin asioiden tutkiminen, sanoittaminen ja näkyväksi tekeminen edistävät sitä, että jossain vaiheessa muutosta parempaan voi tapahtua.

Miesten kanssa työskentelyssä tulisi välttää lähestymistapoja, jotka tekevät liikaa oletuksia sen perusteella, mitä tiedämme tutuista sukupuolinormeista. Meidän on pidettävä tiukasti mielessä, että jokainen mies, kuten jokainen nainen, on monimutkainen yksilö, jolla on omanlaisensa persoonallisuus, henkilökohtainen historia ja tarpeet. Silloinkin kun sosiaalityöntekijät kohtaavat miesasiakkansa, on tärkeää, että he suhtautuvat heihin paitsi tai jopa ensisijaisesti isinä, myös yksilöinä, joilla on monia rooleja ja identiteettiä. (Baum 2017, 425.) Yksinkertaisesti sanottuna on mahdotonta olla ilman ennakkoluuloja ja ennakkokäsityksiä isiä ja miehiä kohtaan. Jokaisen miesten kanssa työskentelevän ammattilaisen, erityisesti lastensuojelussa jossa työskentely on usein haastavaa ja emotionaalisesti latautunutta, on tärkeää tunnistaa ja ymmärtää omat ennakkoluulonsa ja ennakkokäsityksensä. (Rosenberg, Wilcox 2006, 25.)

Sukupuolisensitiivisyyttä voidaan opettaa ja oppia (Baum 2017, 426). Näin ollen työntekijöiden on tärkeää reflektoida omaa suhtautumistaan sukupuoleen ja sukupuolisensitiivisyyteen sekä lisätä omaa tietoisuuttaan aiheesta. Ikä ja kokemus vähentävät hankaluutta, jota nuoret naispuoliset sosiaalityöntekijät saattavat kokevat rakentaessaan ammatillista suhdetta miesasiakkaiden kanssa (Baum 2017, 426).

3.4 Miessensitiivisyyden tutkimuksia

Jokinen (2012) on toimittanut kirjan *Mieskysymys: Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopoliittikka*, jossa on miesnäkökulmaa ja sukupuolisensitiivisyyttä käsitelty laajemmin, mutta tämä teos keskittyy miesten näkökulmaan yleisemmin yhteiskunnassa sekä miehille spesifisti suunnattuihin palveluihin, ei pelkästään lastensuojelun sosiaalityöhön kuten oma tutkielmani.

Kotimaisista tutkimuksista miesten ja isien osallisuudesta Vuorenmaa (2016, 25; 61–62) tutki vanhempien osallisuutta tutkimalla vanhempien arviota omista kyvyistään pärjätä arjessa lapsen kanssa, osallistua vaikuttamiseen ja päätöksentekoon lapsensa tarvitsemisissa tai

käyttämässä palveluissa sekä vaikuttaa kotikunnan lasten ja perheiden palveluihin. Vuoremaan totesi, että isien osallisuus perheissä ja oman lapsen palveluissa näyttäytyi hyvänä, mutta osallisuus lasten ja perheiden palveluiden kehittämisessä oli keskinkertaista. Keskinen puolestaan (2005, 316–330) tutki väitöskirjassaan perheammattilaisten työskentelyä miesten naisiin kohdistaman väkivallan kanssa. Keskinen totesi väkivaltaa käyttäneiden miesten isyyden moninaiseksi, mutta usein kuitenkin isyys näyttäytyi ongelmallisena ja osaltaan lähes olemattomana. Ammattilaiset liittivät tutkimuksessa kuitenkin isyyteen myös paljon mahdollisuuksia ja toiveita. Isän ja lapsen suhde nähtiin tärkeänä ja tutkimuksessa korostui ulkopuolisten tahojen aktiivisuus kontaktin ylläpitämisessä.

Kansainvälisiä tutkimuksia miesten ja isien sitoutumisesta, kohtaamisesta ja osallistumisesta lastensuojelun prosesseihin on tehty useampia ja myös oma aineistoni koostuu näistä kansainvälisistä aineistoista. Saleh (2013) tarkasteli tutkimuksessaan lastensuojelun työntekijöiden kokemuksia isien kanssa työskentelystä. Maxwell ja kumppanit (2012, 162; 167) ovat tehneet narratiivisen kirjallisuuskatsauksen aiemmin tehdyistä tutkimuksesta, ja heidän tutkimuksensa mukaansa lastensuojelun työntekijöillä on tapana nähdä isät joko uhkana tai voimavarana mustavalkoisesti eikä miehiä muisteta nähdä monimutkaisena kokonaisuutena, joka voi olla sekä uhka että vahvuus. Zanoni ym. (2014) tutkivat isiä tavoitteenaan selvittää, kuinka hyvin heidän tutkimansa isät vastasivat niitä negatiivisia käsityksiä, jotka vallitsevat lastensuojeluisista. Lisäksi he tutkivat sitä, mitkä tekijät vaikuttavat isien psyykkiseen vointiin. Huebner, Werner, Hartwig, White ja Shewa ym. (2008, 100) tutkivat isien ja sosiaalialalla työskentelevien ammattilaisten näkemyksiä isien osallistumisesta työskentelyyn. Tutkimuksia on tehty myös siitä, minkälaisia interventioita työntekijät kohdistavat isiin tai molempiin vanhempiin. Esimerkiksi Iso-Britanniassa tarjotaan usein vanhemmille erilaisia kursseja ja käytännön apua, mutta isät olivat näiden palvelujen ja tukitoimien piirissä vain harvoin. (Scourfield, Cheung & Macdonald 2014.) Lastensuojelun työntekijöitä on koulutettu kohtaamaan isiä lastensuojelu työssä ja näistä koulutuksista sekä niiden tuloksista on tehty tutkimuksia (Scourfield ym. 2012; Maxwell ym. 2012).

Monissa tutkimuksissa nousi esille näkökulma, jossa lastensuojelun työntekijät näkevät isän riskinä perheelle (O'Donnel ym. 2005, 395). Strega ym. (2008, 710) tutkivat eräässä kanadalaisessa kaupungissa lastensuojeluasiakirjoja ja he havaitsivat tutkimuksessaan, että lähes 20 prosentissa tapauksista isät nähtiin riskinä. Lisäksi tutkimuksessa todettiin, että lähes 50 prosentissa tapauksista isiä pidettiin epäoleellisina sekä äidille että lapselle eikä heidän tuomaansa hyötyä työskentelylle nähty. Lastensuojelussa saatetaan myös kohdella isiä armostomammin kuin äitejä, joiden puutteita katsotaan herkemmin läpi sormien (O'Donnel ym. 2005, 398).

Suurin osa miehiin ja miessensitiivisyyteen liittyvistä kotimaisista pro gradu -tutkielmista on keskittynyt miesten kokemuksiin erilaisten mieserityisten palveluiden piirissä, miehille tarvittaviin erityispalveluihin tai yleisemmin miestyöhön. Esimerkkeinä näistä Riikka Huusko (2005) on tutkinut sijaisisyyttä ja miesten kokemuksia vanhemmuudesta sitä kautta. Tuuli Varhela (2022) taas on tutkinut isien kokemuksia isäryhmän vaikuttavuudesta ja Saku Vaskivuo (2013) on tutkinut miesten kokemuksia isyydestä lastensuojelun tilannearviossa. Lastensuojelusta Jyrinki (2020) tutki pro gradu -tutkielmassaan Lastensuojelun työntekijöiden käsityksiä isien asemasta, joka sivuaa omaa aiheitani. Oma tutkielmani kuitenkin sijoittuu puhtaasti miessensitiivisyyteen ja kohtaamiseen lastensuojelun sosiaalityössä.

Miehiä lastensuojelun työntekijöinä oli tutkittu useammassa yhteydessä, esimerkiksi Alhonen (2020) on tutkinut amk- opinnäytetyössään miestyöntekijöiden sitoutumista lastensuojelun laitostyöhön ja Rauta (2021) on omassa amk opinnäytetyössään tutkinut työntekijän sukupuolen merkitystä lastensuojelutyössä. Lisäksi Alanko ja Orjasniemi (2018) ovat tehneet tutkimusta miessosiaalityöntekijöiden kokemuksia naisvaltaisella alalla työskentelystä. Itse en kuitenkaan halunnut keskittyä työntekijän sukupuoleen vaan siihen, kuinka asiakkaan sukupuoli vaikuttaa kohtaamiseen ja sitä kautta oma tutkielmani asemoituu eri kontekstiin näiden miestyöntekijöitä koskevien tutkimusten kanssa.

4 Miessensitiivinen työote lastensuojelun sosiaalityössä

Tässä luvussa tarkastelen ensimmäistä tutkimuskysymystä, eli sitä, kuinka miessensitiivinen työote käytännön lastensuojelutyössä toteutuu. Mukaan otetusta 17 artikkelista tähän tutkimuskysymykseen antoi vastauksia 15 artikkelia. Artikkeleista nousi esille kulttuuriset roolit ja -oletukset, jotka nousivat esille kymmenessä artikkelissa, miesten oma motivaatio ja aiemmat kokemukset näkyivät neljän artikkelin sisällössä, asuinpaikka ja biologisuus nousivat kahdessa artikkelissa teemaksi, työntekijöiden asenne ja motivaatio näkyivät kahdeksassa artikkelissa, organisaation vaikutus nousi kahdessa artikkelissa esille sekä työskentely väkivaltaisten miesten kanssa näyttäytyi yhdessä mukaan otetuista artikkeleista.

Isien osallistuminen lastensa elämään on todettu tärkeäksi terveen lapsen kasvun ja kehityksen kannalta (English, Brummel, Martens 2009, 203). Tutkimukset osoittavat, että työntekijät työskentelevät enemmän isien kanssa, mutta asenteet isiä kohtaan lastensuojelussa ovat edelleen ristiriitaisia ja työntekijät ovat epävarmoja siitä, miten isät saadaan mukaan tai heillä oli positiivinen asenne, mutta heidän käytöksensä ei tukenut tätä positiivista asennetta isän mukaan ottamisesta (Saleh 2013, 132).

Skårstad Storhaugin ja Øienin tutkimuksessa (2012, 302.), isät kokivat olevansa lastenkasvatuksessa johdonmukaisia, ja useat heistä korostivat, että heistä tuntui, että lapset luottivat heihin, koska he olivat omasta mielestään selkeitä. Lasten kanssa tekeminen, kuten läsnäolo, heidän kanssaan jutteleminen olivat asioita, jotka olivat tärkeitä useimmille isille. He kokivat menestyvänsä yhä paremmin vuosien kuluessa ja parantavansa rooliaan vanhempana sekä isänä. Isillä tulisi olla mahdollisuus osoittaa, että he todella kykenevät olemaan vastuussa lapsistaan ja että kaikki päätökset isän pätevydestä huoltajana tulisi perustua hänen tekoihinsa eikä siihen, miten muut näkevät hänet ja kertovat isästä lastensuojelun työntekijöille.

Euroopassa miehet ovat tulleet viime vuosina enemmän osalliseksi lastenhoidossa. Kuitenkaan, vaikka sukupuolten tasa-arvosta työnjaossa on viitteitä, miesten sitouttamisen ongelma ei ole pelkästään sosiaalityöntekijöiden asenteessa vaan myös haasteissa oikeiden miesasiakkaiden kanssa. (Scourfiel 2006, 444.) Siksi onkin tärkeää, että asia pysyy keskiössä ja miessensitiiviseen työhön kiinnitetään huomiota.

Artikkelien analyysin pohjalta on tunnistettavia seuraavia piirteitä miessensitiivisen työotteen toteutumisessa (Kuvio 2): Kulttuuriset roolit ja -oletukset, miesten oma motivaatio ja

aiemmat kokemukset, asuinpaikka ja biologisuus, työntekijöiden asenne ja motivaatio, organisaation vaikutus sekä työskentely väkivaltaisten miesten kanssa. Jatkossa tarkastelen tarkemmin näitä teemoja ja sisältöjä.

Kuvio 2. Miessensitiivisen työtteen toteutuminen ja siihen vaikuttavat tekijät.

4.1 Kulttuuriset sukupuoliroolit ja -oletukset

Hyvinvointivaltio perustettiin olettamukselle, että miehet ovat elättäjiä ja naiset kokoaikaisia äitejä. Ei siis ole ollenkaan yllättävää, että miehiä ei pidetä lastensuojelutyöntekijöiden näkökannasta olennaisena osana työskentelyä tämä syvälle juurtuneen historian ja oletuksen takia. (Scourfield 2006, 441.) Näin ollen sosiaalityöntekijät saavat vaikutteita perinteisistä sukupuoliodotuksista ja pitävät edelleen äitiä lasten ensisijaisena hoitajana ja asiasta vastaavana perheessä (Nygren ym. 2018, 153). Historiallisen taustan huomioon ottaen, sosiaalityöntekijät yleensä olettavat, että asiakaskunta koostuu lähinnä naisista (Scourfield 2006, 442). Äitien syyttäminen ja isien huomiotta jättäminen on niin syvästi juurtunut lastensuojelun keskusteluun ja käytäntöön, että se on enemmän tai vähemmän rutiinia (Strega ym. 2008, 712). Usein äidit ovat olleet lasten ensisijaisia hoitajia ja huoltajia ennen lastensuojelun asiakkuutta. Lastensuojelutoimet kohdistuvat siksi heidän elämäänsä yleensä enemmän kuin isän elämään, ja yleensä äidit vaikuttivat isä motivoituneemmilta työskentelemään lastensuojelun kanssa, jotta tilanne perheessä saataisi takaisin kuntoon. (O'Donnell ym. 2005, 405.)

Huolimatta nykyajan keskusteluista osallistuvan isän tärkeydestä, isät ovat edelleen suurelta osin poissa lastensuojelun työskentelystä (Strega ym. 2008, 713). Työskentely isien kanssa lastensuojelussa on haastavaa, koska kuten edellä jo mainittu, yhteiskunnassa miesten ei yleisesti odoteta olevan lasten hoitajia. Vähemmistöllä lastensuojelun isistä on kokemusta lastenhoidosta, ja useimpien mielestä lasten hyvinvointi on ensisijaisesti äidin vastuulla. Isät, jotka eivät ole lastensa huoltajia syyttävät usein äitejä olosuhteista, jotka johtavat lastensuojelutoimiin; he eivät ymmärrä olevansa myös vastuussa lapsensa olosuhteista ja huolenpidosta. (O'Donnell ym. 2005, 406.) Isien syrjäytyminen lasten hoito- ja kasvatustuusta voi luoda äideille tunteen, että epäoikeudenmukaisesti heidän vanhemmuuttaan ja siitä suoriutumista valvotaan huomattavasti enemmän, samalla kun miesten annetaan luvan kanssa jäädä taustalle (Philip ym. 2019, 2304).

Lastensuojelun historiassa on oletuksia, että roolina lastensuojelussa oli naisten parissa työskentelevä nainen. Oli siis itsestäänselvyys, että lastensuojelussa työskentely on naisten asia. (Scourfield 2006, 441.) Edelleen nykyään on vallalla ajatus, jossa sosiaalityöntekijät eivät pidä isää lasten pääasiallisena hoitajana, he kuitenkin ilmaisevat selkeästi isän ottamisen mukaan lastensuojelun työskentelyyn tärkeänä asiana. He osoittavat lisäksi kiinnostusta saada isän näkemys perheen ongelmista. (Nygren ym. 2018, 152.) Äidit ovat yleensä ensisijaisesti vastuussa lasten turvallisuudesta, hyvinvoinnista ja lasten hyvinvoinnista huolehditaan äidin toimesta rutiininomaisesti myös isien läsnä ollessa. Sukupuolineutraalien sanojen, kuten "vanhempi" tai "perhe" käyttö peittää useimpien lastensuojelutoimien sukupuolisidonnaisuuden. Isät, joiden lapset ovat mukana lastensuojelussa, nähdään edelleen poisolon, vaarallisuuden ja marginaalisuuden kautta. (Strega ym. 2008, 713.)

Lastensuojeluhenkilöstön kohtaamissa perheissä on monia vakavia ongelmia. Nämä ongelmat liittyvät usein syvään sukupuolten väliseen epätasa-arvoon ja ratkaisemattomiin konflikteihin sukupuolten välisestä työnjaosta. Joten esimerkiksi naispuolisiin puolisoihin kohdistuva väkivalta on rutiinia lastensuojelutyöntekijöiden tapauksissa. (Scourfield 2006, 445.) Sukupuolisensitiivinen työote haastaa jokaisen pohtimaan sukupuolten välistä eroa tai turvautumaan vanhaan ja stereotyyppiseen ajatteluun vanhemmuudesta, vastuusta ja myös riskeistä (Philip ym. 2019, 2303).

Naisten ja äitien oletetaan kantavan koko lastensuojelun asiakkuuden ja syiden taakka, samalla kun miehen roolia perheessä pidetään vähäisenä lasten kasvattamisen ja turvaamisen suhteen (Baynes & Holland 2012, 54). Sosiaalityöntekijät näkivät usein naisten olevan viime kädessä vastuussa lapsista, tavalla, jota miesten ei yksinkertaisesti odotettu olevan.

Sosiaalityöntekijät pitivät ihanteellisena sukupuolten tasa-arvoa perheissä, mutta perheitä, joiden kanssa he työskentelivät, pidettiin niin kaukana tasa-arvoisista, että naisten kuitenkin odotettiin tekevän muutoksia ja heidät nähtiin viime kädessä vapaina tekemään valintoja esimerkiksi siitä, pysyäkö väkivaltaisten miesten kanssa vai jättää heidät. (Scourfield 2006, 444.)

Lastensuojelu on historiallisesti keskittynyt äitiyteen vanhemmuuden sijaan (Scourfield 2001, 85), kuten jo edellä mainittiin. Tilanteissa, joissa äiti nähdään puutteellisena tai kykenemättömänä vanhempana, miehet nähdään usein parempana tai hyvänä ja he korostuvat helpommin positiivisessa mielessä kuin muissa tilanteissa. Tämä puutteellisena näkeminen saattaa tarkoittaa esimerkiksi äidin epäonnistumista äidin tehtäviksi katsotuissa asioissa, kuten kotitöissä, hoivaamisessa ja lapsenhoidossa. Miehet nähdään yleensä myönteisesti suhteessa naisten epäonnistumisiin. Tämä näkemys selittyy äitiyden kulttuurisella ideologialla enemmän kuin millään maskuliinisuuden diskurssilla. (Scourfield 2001, 84.) Lastensuojelun työntekijöillä on taipumus sitoutua enemmän yhteistyöhön äidin kuin isän tai muiden lasten elämässä olevien miesten kanssa (Baynes & Holland 2012, 53). Näin ollen sosiaalityöntekijöiden tulisi tunnustaa äiti-lapsi-suhteen laajempi kulttuurinen priorisointi, joka todennäköisesti implisiittisesti tai eksplisiittisesti ruokkii sosiaalityön käytäntöjä ja äitien ensisijaisuutta prosessissa (Philip ym. 2019, 2304).

Kuten edellä jo mainittu, äitien katsotaan olevan vastuussa lapsistaan, kun taas isillä kuvataan usein olevan oikeuksia lapsiinsa (Brown ym. 2009, 31). Miehiä ja isiä ei pidetä tärkeinä lapsille, ja tätä voivat pahentaa sosioekonomiset tai ikään liittyvät oletukset, esimerkiksi nuorten miesten oletetaan usein olevan piittaamattomampia ja kykenemättömiä tarjoamaan hyvää hoitoa lapsilleen (Gupta & Featherstone 2015, 86).

4.2 Motivaation puute ja aiemmat kokemukset

Usein oletetaan, että isät välttävät kontaktia lastensuojelun työntekijöiden kanssa. Jotkut miehet ovat potentiaalisia asiakkaita, mutta heidän uskotaan välttelevän sosiaalityöntekijöitä ja sen vuoksi he ovat tavoittamattomissa. Miehet saattavat näyttäytyä myös poissaolevina ollessaan vankeudessa tai siirtyessään asumaan uuden kumppanin ja perheen luo. (Scourfield 2001, 83.) On monia syitä välttämiseen, mukaan lukien pelko siitä, että he eivät voi olla hyviä isiä lapsilleen; pelko siitä, että osallistuminen lastensuojelujärjestelmään pahentaa heidän ongelmiaan rikosoikeusjärjestelmän kanssa; pelko, että suhteet nykyisten kumppanien kanssa, jotka eivät liity lapseen vaikeutuvat; pelko lasten huoltajuuden menet-

tämisestä; ja vaikeissa olosuhteissa oleville isille oletus siitä, ettei järjestelmä kykene auttamaan heitä (Maxwell ym. 2012, 164).

Myös miesten aiemmat negatiiviset kokemuksensa saattavat vaikuttaa yhteistyöhaluttomuuteen (Malm ym. 2006, 158). Usein isät kokivat saavansa epäreilua kohtelua verrattuna äiteihin (Huebner ym. 2008, 99). Isät totesivat välttävänsä lastensuojelun kanssa työskentelyä ja suosittelivat myös muita välttämään sitä, mikäli mahdollista. Toisaalta osalla isistä saattoi olla taloudellisia haasteita, jotka estivät mukana olemisen ja esimerkiksi yhteisiin palavereihin osallistumisen. (Huebner ym. 2008, 100.) Osa isistä oli Huebnerin ym. (2008, 98) tutkimuksessa kuitenkin tyytyväisiä tai neutraaleja yhteydenpitoon sosiaalityöntekijöiden kanssa, he olivat saaneet kutsuja lapsia koskeviin palavereihin, he kokivat työntekijöiden asenteet ammattimaiseksi ja kohtaamisen kohteliaaksi sekä heillä oli uskomus, että heidän ajatuksensa ja panoksensa otetaan vakavasti. Lisäksi nämä isät ajattelivat, että heidän lapsensa oli saanut apua lastensuojelusta

Miesten nimeämiä pelkoja liittyen lastensuojeluun olivat esimerkiksi konkreettiset pelot ongelmista keskustelemisesta ja riittämättömyksiensä paljastumisesta vanhempana. (Baum 2017, 423.) Sanotaan, että poissaolevat miehet voivat "saada itsensä näyttämään hyvältä" vanhempana ilman päivittäistä lastenhoitotyötä (Scourfield 2001, 83). Jotkut miehet välttävät sosiaalityöntekijöitä, koska näkevät lastenhoidon naisten asiana tai eivät halua kohdata omia vanhemmuuden ongelmiaan. Jotkut sosiaalityöntekijöiden kohtaamat miehet ovat erittäin uhkaavia, mikä saa helposti luopumaan heidän kanssaan työskentelemisestä. (Scourfield 2006, 445.)

Osa miehistä ei pidä itseään pätevinä lastenhoitajina ja miehillä on taipumus olla pidättyväisiä avun hakemisen tai vastaanottamisen suhteen. Isät osoittivat huolta siitä, että lastensuojelun tukitoimet sanelevat, kuinka heidän tulisi olla vanhempia, ja uskoivat, että tukitoimet sopivat paremmin äideille. Useat isät pitävät perhetukipalveluita äitien paikkoina, joissa naiset istuvat ja juttelevat. (Malm ym. 2006, 155, 158.) Miesten poissaoloa pidetään yleensä huonona asiana. Uskotaan, että miesten tulee olla lasten tukena ja auttaa äitiä hoitotyössä. (Scourfield 2001, 83.)

4.3 Asuinpaikan ja biologisuuden vaikutus

Biologiset isät, jotka asuivat lastensa ja lapsen äidin kanssa, otettiin todennäköisemmin mu-

kaan arviointeihin jo työskentelyn varhaisessa vaiheessa. Erossa lapsesta asuvat tai ulkomailla asuvat isät olivat paljon todennäköisemmin joko itse hakeutuneet työskentelyn ulkopuolelle tai jääneet sinne, elleivät he itse olleet erittäin aktiivisia vaatiessaan oikeuttaan isyyteen ja työskentelyyn mukaan ottamiseen. (Brandon ym. 2019, 456.) Näin ollen miehen asuinpaikalla on suuri vaikutus siihen, kuinka hänet nähdään työskentelyssä.

Työntekijät näkevät sitouttamisen ja miesten aktivoimisen mukaan työskentelyyn tärkeimpänä biologisille isille, mutta yhtä lailla olisi tärkeää nähdä muut isän roolissa olevat miehet tai isähahmot, jotka vaikuttavat lapsen elämässä. Nämä muut miehet perheen elämässä ovat usein käyttämätön resurssi lasten tukemisessa (Scourfield ym. 2012, 1431). Kaikki miehet perheessä on tärkeää ottaa huomioon, vaikka kyse ei olisi lapsen biologisesta isästä. Kyseinen mies voi olla joko tilapäinen perheenjäsen tai tärkeä pysyvä jäsen perheessä. Joka tapauksessa hänen läsnäolonsa vaikuttaa lapsiin. Jos hänestä tulee pitkäaikainen perheenjäsen, hän voi olla mahdollinen voimavara lasten hoidossa tai lapsen olon turvaamisessa. (Taylor & Daniel 2000, 16.) Joka tapauksessa näillä miehillä perheessä on vaikutusta perheen arkeen ja perheen dynamiikkaan ja sitä kautta heidän mukaan ottaminen on olennainen osa työskentelyä, jotta pystytään luomaan kokonaiskuva perheen tilanteesta.

4.4 Työntekijöiden asenteet ja motivaatio

Yksimielisyys isän osallistumisen tärkeydestä oli työntekijöillä selkeä ja oikean suuntainen osallisuuden lisäämistä ajatellen (English ym. 2009, 232). Kuitenkin sosiaalityössä kohdatut maskuliinisuusdiskurssit ovat pääosin halventavia; miehet nähdään uhkana, hyödyttömänä, merkityksettöminä tai poissaolevana - ja näin ollen on monia syitä olla sitouttamatta miehiä prosessiin (Scourfield 2006, 443). Sosiaalityöntekijät näyttävät ymmärtävän paremmin äitien ongelmat ja olosuhteet, ja heidän kanssaan työskentely on luontevampaa (O'Donnell, ym. 2005, 405).

Miestyöntekijät ilmaisivat usein vähemmän turhautuneisuutta työskennellessään isien kanssa kuin naispuoliset kollegat ja suhtautuivat myönteisemmin ajatukseen kehittää palveluja erityisesti isille, esimerkiksi vain miehille tarkoitettuja vanhemmuuskursseja. Naispuoliset työntekijät vastustivat todennäköisemmin isäkohtaisia palveluita tai kyseenalaistivat niiden vaikuttavuuden. (O'Donnell ym. 2005, 406.)

Lastensuojelun tiedoissa on usein vain perustiedot isästä, riippumatta siitä, kuinka paljon hän on läsnä lapsen elämässä. Usein tiedoista puuttuu yksityiskohtaiset tiedot miesten elä-

mästä, mukaan lukien heidän suhdeverkostonsa, terveydentila, työllisyys, asuminen ja taloudellinen asema. Miehistä kerätyissä tiedoissa korostuu enimmäkseen alkoholi-ongelmia, perheväkivallan tekijänä olemista ja riskiä lapsille. (Brandon ym. 2019, 452.) Yleisesti ottaen sosiaalityöntekijät kokevat, että isät muodostavat asiakaskunnan, jota on vaikea ymmärtää tai ottaa mukaan (O'Donnell ym. 2005, 404). Miehiä kuvataan usein kykenemättömiksi selviytyä, lapsellisiksi, pakkomielteisiksi ja itsepäisiksi ja siksi heidän kanssaan työskentelyä pidetään vaikeana. Sanotaan, että he kieltäytyvät ottamasta vastuuta omista ongelmista, ja ennemmin syyttävät kumppaniaan tai sosiaalityöntekijää. Usein lastensuojelun työntekijät kokevat, että miehet eivät ole sitoutuneita lastensuojelun työskentelyyn, minkä ajatellaan myös tarkoittavan, että he eivät ole sitoutuneet lapsiinsa. (Scourfield 2001, 81.)

Tiimin tai työpaikan työkuultuuri vaikuttaa myös siihen, mitkä koetaan hyväksyttäviksi tavoiksi ajatella ja puhua asiakkaista sekä millaiset ovat totutut lähestymistavat ihmisten arviointiin ja puuttumiseen, jolla on vaikutusta miessensitiivisyyden toteutumiseen tai toteutumatta jäämiseen (Scourfield 2006, 443). Työntekijöiden odotukset vaikeuksista työskennellä isien kanssa voivat olla itsensä toteuttava ennustus (O'Donnell ym. 2005, 407). Työntekijät pitivät isien tavoittamista haastavana. Prosessia voidaan kuitenkin tekemällä yhteistyö eri palvelujärjestelmien ja organisaatioiden kesken, jolloin tavoittaminen helpottuu tai ainakaan jokainen viranomainen ei tahollaan tee samaa työtä uudelleen isän löytämiseksi (Huebner ym. 2008, 100).

Vaikuttaa siltä, että monilla sosiaalityöntekijöiden kohtaamilla miehillä ei ole lain tuomaa vahvaa asemaa lapsen elämässä, koska he eivät ole naimisissa lasten äidin kanssa. Tässä tilanteessa he eivät välttämättä ole mukana lastensuojeluprosessissa. Näyttää siltä, että on tilanteita, joissa sosiaalityöntekijällä ei tule mieleen ottaa mukaan miestä, jolla ei ole vanhempainvastuuta arjessa. Sosiaalityöntekijät puhuivat myös tilanteista, joissa miehellä ei ollut merkitystä heidän työhönsä, koska lasten äiti ei halunnut häntä mukaan työskentelyyn. (Scourfield 2001, 82.) Tosin näissä tilanteissa olisi otettava huomioon lapsen oikeus molempiin vanhempiin, tai mikäli kyse on uudesta puolisoista, tämän henkilön vaikutus lapseen, haluttiin hänet mukaan työskentelyyn tai ei.

Oletus, että äidit ovat parempia asiakkaita kuin isät, herättää kysymyksen siitä, missä määrin ennakkokäsitykset isistä vaikuttavat työntekijän odotuksiinsa isiä kohtaan ja mikä on isien reaktioihin näihin odotuksiin (O'Donnell ym. 2005, 407). Joidenkin naisasiakkaiden kuvataan pitävän miehiä ja isiä hyödyttömänä, jos he ovat työttömiä. Vaikka sosiaalityöntekijät eivät jaa tätä näkemystä, on olemassa näkemys, jossa miehet osallistuvat vain vähän perheen arkeen. Sosiaalityöntekijät kuvailevat miehiä siten, että he eivät osallistu lastenhoitoon, eivät auta kotitöissä ja kuluttavat kaikki rahat. Miesten kuvataan usein olevan aina poissa

kotoa. Sosiaalityöntekijät saattavat myös ajatella, että miehet haluavat vältellä perhevastuun ottamista. (Scourfield 2001, 81.)

Toisinaan työntekijöillä oli myös ajatus siitä, että miehet ja naiset tulisi kohdata samalla tavalla. Miehistä vähemmistö otettiin mukaan lasten resurssiksi, jopa siinä tilanteessa, kun äiti ei onnistunut omassa kasvatustehtävässään ja roolissaan. Käsitys miehistä uhkana oli erityisen hallitseva. (Scourfield 2006, 443.) Monet työntekijät näyttivät omaksuneen passiivisen ”odotetaan ja katsotaan” asenteen suurimmalle osalle isistä, joita ei löytynyt tai jotka eivät reagoineet työntekijäkontaktiin, sen sijaan, että heitä olisi aktiivisesti pitkin prosessia yritetty tavoittaa ja ottaa mukaan työskentelyyn (O’Donnell ym. 2005, 407).

4.5 Organisaation sekä väkivallan uhan vaikutus

Useat organisatoriset tekijät voivat tukea tai haitata tehokkaampaa lastensuojelukäytäntöä miesten kanssa. Näistä esimerkkinä työntekijän stereotyyppinen ajattelu vanhemmuudesta ja sen vastuista, pohtimatta sukupuolten välisiä eroja. (Philip ym. 2019, 2303). Sosiaalityöntekijöiden ja esihenkilöiden on oltava valppaampia tavoissa, joilla sukupuolta ja vanhemmuutta koskevat oletukset vaikuttavat palveluun ja kuinka perheet nämä palvelut kokevat (Philip ym. 2019, 2304). Koska sosiaalityöntekijät toteuttavat perhepolitiikkaa, tapa, jolla he määrittelevät tavoitteet, prioriteetit ja käsitteet, vaikuttaa siihen, miten politiikka siirtyy käytäntöön ja kuinka miessensitiivinen työote käytännössä näyttäytyy (Nygren ym. 2018, 154).

Sukupuolisensitiivisen lähestymistavan vieminen käytäntöön vaatii työskentelytapaa, jota tukevat organisatoriset ja strategiset mekanismit sekä johdon tuki. On tärkeää pitää mielessä, että isät ja äidit kohtaavat erilaisia odotuksia, mahdollisuuksia ja rajoituksia vanhemmuudessaan, huolimatta sosiaalityön pitkäaikaisesta tasa-arvopyrkimyksestä. Vakiintuneella sukupuolineutraalilla lähestymistavalla voi olla tahaton seuraus, että miesten ja naisten vanhemmuuden kokemuksissa olevat tärkeät erot jätetään huomiotta. (Philip ym. 2019, 2305.)

Miehet nähdään toisissa tapauksissa mahdollisena uhkana lapsille, sosiaalityöntekijöille ja naisasiakkaille, jos heillä on aiempaa väkivaltataustaa tai he käyttäytyvät uhmakkaasti tai aggressiivisesti. Sosiaalityöntekijät kohtaavat hyvin usein raporteja miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta ja toisinaan myös tarinoita miesten lapsiin kohdistamasta väkivallastaan. Seksuaalisen hyväksikäytön mahdollisuus on myös erittäin tärkeä tekijä miesten nä-

kemiseen uhkana. (Scourfield 2001, 76.) Turvallisuushuolet, sekä työntekijöiden turvallisuuteen liittyvät, että lapsen ja äidin turvallisuuteen liittyvät huolenaiheet, on tunnistettava, mutta myös arvioitava tapauskohtaisesti. Usein tilanne on se, että työntekijä ei ole koskaan ottanut yhteyttä tai yhteydenpito on rajoittunut muutamaankertaan, eli voidaan todeta, ettei todellista väkivallan riskiä ole edes arvioitu. (Clapton 2009, 29.)

Vastuu lasten turvallisuudesta on kuitenkin vahvasti äidillä. Lapset ovat etusijalla. Miesasiakkaiden, joiden tiedetään olevan väkivaltaisia naispuolisia kumppaneita kohtaan, koetaan myös olevan uhka naissosiaalityöntekijöille. (Scourfield 2001, 80.) Diskurssi miehestä uhkana perustuu kuvaan ja olettamukseen maskuliinisuudesta, eräässä yhteydessä työntekijä käytti ilmaisua "karvainen peto" kuvaamaan hypoteettista väkivaltaista miestä. (Scourfield 2001, 81). Tämä ennako-oletus vaikuttaa siihen, että usein väkivaltaiseksi koettujen tai oletettujen miesten kanssa ei olla halukkaita työskentelemään. Toisaalta perheväkivalta nähdään myös melko rutiinina, eikä siihen usein puututa, jos perheessä uskotaan olevan muita ongelmia. (Scourfield 2001, 79.)

5 Miesten kohtaaminen lastensuojelun prosesseissa

Tässä luvussa käsittelemme toista tutkimuskysymystä, eli kuinka miehet kohdataan lastensuojelun sosiaalityössä. Kaikkiaan tutkimuskysymykseeni vastasi aineistosta 16 artikkelia. Keskeisiä teemoja, joita nousi esille, oli kulttuuriset sukupuoliroolit ja -oletukset, joita esiintyi neljässä artikkelissa, organisaation vaikutus miesten kohtaamiseen, joka näyttäytyi 11 artikkelissa, isän lisäksi muiden miesten vaikutus perheessä, jota käsittelee yksi artikkeli, äiti estämässä osallistumista nousi esille neljässä artikkelissa, väkivallan uhka vaikuttamassa kohtaamiseen nousi esille seitsemässä artikkelissa, miesten sitoutuminen lastensuojelun työskentelyyn näkyi kolmen artikkelin sisällössä, sukupuolten erot kommunikaatiossa nousi esille kahdessa artikkelissa, työntekijän asenne ja motivaatio miesten kohtaamiseen näkyi kahdeksassa artikkelissa ja mieslähtöiset palvelut nousivat esille kuudessa artikkelissa.

Monet tutkimukset ovat osoittaneet isien osallistumisen edut lastensa elämään, mutta kuitenkin vähemmän tiedetään isien osallistumisesta lasten elämään silloin, kun perheet ovat mukana lastensuojelun piirissä (Saleh 2013, 120). On tutkittu, että sosiaalityöntekijät keskittyvät lastensuojelun prosesseissa lähinnä äiteihin lasten hyvinvoinnin arvioinnin, puuttumisen ja päätöksenteon osalta. Isien huomiotta jättäminen voi olla haitallista lasten hyvinvoinnille, koska samalla mahdolliset voimavarat, joita isän mukana olo toisi, jätetään huomiotta. Isien marginalisoiminen tällä tavalla antaa myös yhteiskunnallisen viestin, joka vapauttaa isät perheen vastuista. (Clapton 2009, 18.)

Isillä ja miehillä on monia ominaisuuksia ja olivatpa he sitten alkoholisteja, köyhiä, varakkaita, työttömiä, työssäkäyviä tai mitä muuta tahansa, he ovat kuitenkin jollain tavalla mukana naisten ja lasten elämässä (Brown ym. 2009, 30). Vanhempien tehokas sitouttaminen on merkityksellistä lastensuojelukäytännöissä, jotta muutoksia saadaan aikaan (Gupta & Featherstone 2015, 83). Lapsilla on suurempi riski psykososiaalisiin haasteisiin, kun heidän isänsä eivät ole mukana lapsen elämässä. Nämä lapset elävät todennäköisemmin köyhyydessä, keskeyttävät koulun ja toteuttavat epäsosiaalista käytöstä, kuten alkoholin, tupakan ja huumeiden käyttöä. (Coakley 2013, 174.)

Kuvio 3. Miesten kohtaamiseen vaikuttavat tekijät.

5.1 Kulttuuriset sukupuoliroolit ja -oletukset sekä kommunikaatioerot

Kuten miessensitiivisen työtöteen toteutumisessa, myös miesten kohtaamisessa lastensuojelussa kulttuurisilla rooleilla on suuri merkitys. Lastensuojelun työn historia naisilta naisille korostuu kohtaamisessa ja naisen ensisijaisuuden rooli on kirkkaana.

Lastensuojelutyöntekijät keskittyvät yleensä äiteihin ja jättävät isät ulkopuolelle tai ainakin näkevät vain vähän vaivaa yhteyden saamiseksi isään. Äidit nähdään yleisesti lapselle ensisijaisena ja äidistä kirjataan enemmän tietoa riippumatta siitä, kuka on vastuussa lapsesta tai kenen kanssa lapsi asuu. Isistä tai muista perheen miehistä, heidän suhteistaan äitiin ja siitä, missä määrin he ovat tekemisissä lasten kanssa, tiedetään yleensä vain vähän. (Malm ym. 2006, 157.) Tietoa miehistä ei usein kerätä ja tallenneta systemaattisesti (Baynes & Holland 2012, 59). Myös sosiaalityön opettajilla on oma roolinsa muutoksessa, jossa pyritään eroon isän poissaolon ja äidin syyllistämisen paradigmasta (Strega ym. 2008, 714).

Useat isät kokivat, että he eivät olleet mukana lapsiaan koskevassa päätöksenteossa ja prosesseissa. Tämä koski niin lapsia koskevia tietoja kuin myös lapsia koskevia päätöksiä. Isät kokivat, että äiti oli etusijalla. (Skårstad Storhaug & Øien, 2012, 302.) Baynesin ja Hollandin (2012, 58.) tutkimuksessa todettiin, että 60 % miehistä ei ollut saanut mitään yhteydenottoa sosiaalityöntekijältä ennen kutsua ensimmäiseen lastensuojelun palaveriin. Alle puolet tutkimukseen osallistuneista miehistä kutsuttiin ensimmäiseen lastensuojelupalaveriin ja alle kolmannes miehistä saapui paikalle. Kaikki tapaamiseen saapuneet miehet kuitenkin

antoivat oman panoksensa asian käsittelyssä. Miesten todettiin olevan paljon harvemmin mukana prosessissa kuin naisten ja monet miehistä pysyivät "poissa" tai "näkyvättöminä" koko lastensuojeluprosessin ajan (Baynes ym. 2012, 63).

Jotkut isät sanoivat, että äidit sopivat parhaiten hoitamaan tiettyjä lasten asioita, mutta samaan aikaan he kritisoivat lastensuojelua asenteesta, joka korostaa äidin ensisijaisuutta asioiden hoitajana. (Skårstad Storhaug & Øien, 2012, 302.) Jotkut isät jopa kokivat olevansa aktiivisen syrjinnän kohteita lastensuojelun toimesta sukupuolensa vuoksi (Coady ym. 2013, 281). Suurin osan lastensuojelun tapaamisista keskittyi äidin lastaan kohtaan tarjoamaan hoitoon ja -suojaan pikemminkin kuin käytännön toimintaan perheissä (Baynes ym. 2012, 59). Sen sijaan, että painopiste siirrettäisiin isään, äiti on edelleen palvelun keskipisteenä, ja hänen odotetaan muuttavan ongelmallista käyttäytymistään (Nygren ym. 2018, 153).

Perheväkivaltatapaukset näyttivät toimivan lastensuojelun asiakkuuden laukaisijana perheiden kanssa, joissa oli pitkään ollut huolta huonosta hoidosta, vanhempien päihteiden väärinkäytöstä tai mielenterveysongelmista (Baynes ym. 2012, 63). Sosiaalityön kontaktin puute väkivaltaisten miesten kanssa voi lisätä väkivallan riskiä naiselle, jonka tehtäväksi jää välittää tietoa tapaamisesta ja siellä käsitellyistä asioista (Baynes ym. 2012, 59).

Sekä miesten että naisten kanssa työskentely on tärkeää lapsen asian edistämiseksi ja on otettava huomioon, että monet lastensuojelun työntekijät ovat naisia. Vaikka sukupuo-
lieroista viestinnässä olisi tietoinen, se ei silti ole aina helppoa. Se, miten miehet kommunikoivat ja käsittelevät tunteitaan, voi olla hyvin erilaista kuin naisilla. Jotkut isät eivät halua kuulla jotain asiaa naiselta (esim. työntekijältä, asianajajalta, tuomarilta) ja he voivat suuttua, koska heistä tuntuu, että naiset yrittävät kertoa heille, mitä heidän tulee tehdä. (Saleh 2013, 129.)

Ne miehet, jotka paheksuivat, että he joutuivat olemaan tekemisissä auktoriteettiasemassa olevan naisen kanssa, reagoivat herkästi käyttäytymällä hyvin macholla tavalla yrittäessään hallita näitä työntekijöitä. Nuoremmat naiset paljastivat myös kiusallisuuden tunteen ammatillisen suhteen luomisessa näiden miesten kanssa. (O'Donnell ym. 2005, 406.) Tärkeä huomio miesten kanssa työskenneltäessä on jo itsessään tietoisuus ja tieto siitä, että miehet voivat kommunikoida eri tavalla kuin naiset (Saleh 2013, 129). Miehet saattavat osoittaa enemmän tunteita ja vihaa kuin naiset, ja on tärkeää tiedostaa, että isien tunteiden tunnustaminen, mukaan lukien "anna heidän purkaa" ja empatia on tärkeää. Kommunikaatiossa on hyvä olla suoraviivainen ja avoin. (Saleh 2013, 128.)

5.2 Mieslähtöiset palvelut

Työntekijät olettivat useissa tapauksissa, että nykyiset palvelut, kuten vanhemmuus kurssit ja -valmennukset, ovat sukupuolineutraaleja. Tämä oletus jättää huomiotta sen, että monilla isillä, toisin kuin useimmilla äideillä, ei ole kokemusta vanhemmuudesta ja heidän on ehkä aloitettava perustietojen ja -taitojen hankkimisesta. (O'Donnell ym. 2005, 409.)

Keskustelua käydään jonkin verran tarpeesta tukea väkivaltaisesti käyttäytyvää isää hänen käyttäytymisensä muuttamisessa ja siinä, että hän oppii kasvattamaan lapsiaan ilman väkivaltaa. Näillä isillä voi olla omia tukitarpeita väkivallattoman vanhemmuuden osalta ja siihen pääsemiseksi, jotka on hyvä ottaa huomioon työskentelyssä. (Nygren ym. 2018, 152.) Työntekijät eivät tunnistanee lastensuojelulla minkäänlaista roolia siinä, että isille tarjotaisiin palveluita työllistämässä tai kouluttautumisessa (O'Donnell ym. 2005, 409). Vaikka lastensuojelu ei näitä palveluita tarjoaisi, olisi tärkeää nähdä lastensuojelun rooli palveluohjauksessa ja neuvonnassa.

Tarve tarjota palveluita kaikille isille, myös työssäkäyville korostui. Oikeanlainen hyväksyvä ja ammattimainen asenne miehiä kohtaan lisää sitoutumista entisestään, joten työntekijöiden on oltava valmiita ottamaan mukaan, kutsumaan ja suhtautumaan myönteisesti miesten kanssa työskentelyyn. Miesten tapaaminen kotona, sinnikkyys ja heidän kuulemisensa siinä, millaisia palveluita he kokevat tarvitsevansa olivat tehokkaita asioita sitoutumisen lisäämiseksi. (Malm ym. 2006, 160.) Miehet pitävät usein parempana toiminnallisia lähestymistapoja, joiden avulla he saavat viettää aikaa lastensa kanssa ja jonka lomassa keskustelu on mahdollista.

Miehille tarjotut lastensuojelun ulkopuoliset palvelut ovat yksi olennainen osa, kuten jo aiemmin mainittu, ja siihen liittyvä lastensuojelun neuvota ja ohjaus. On selvää, että monet miehistä hyötyvät palveluista, kuten yksilö- ja perheohjauksesta, vihanhallinta -ohjelmista sekä päihdehoito -ohjelmista. Jotkut miehet kuitenkin kokivat, että suunnitellut interventiot olivat liian muodollisia ja palvelut eivät olleet heille merkityksellisiä tai hyödyllisiä, vaan heille tuli kokemus siitä, että heidät laitettiin menemään tietyn muotin sisään. Siten vaikuttavaa ja tärkeää olisi räätälöidä palvelut miesten omien tarpeiden mukaan ja selittää tai "myydä" palveluita miehille, jotta he ymmärtävät, mistä on kyse ja miten tarjotut palvelut voivat auttaa heitä. (Coady ym. 2013, 284.) On elintärkeää, että sosiaalityöntekijät pitävät mielessä, että isät eivät ole vain isiä, vaan kokonaisia yksilöitä, joilla on muita identiteettejä ja rooleja sekä tarpeita ja ongelmia, jotka eivät välttämättä liity suoraan heidän vanhemmuuteensa (Baum 2017, 424).

5.3 Organisaation vaikutus kohtaamiseen

Siirtyminen lapsikeskeiseen ajatteluun lastensuojelussa ei ole lisännyt isien osallisuutta. Yleisesti ottaen, vaikka politiikka, jolla pyritään edistämään isien osallistumista lastensa elämässä, vaihtelee eri maissa, kertomukset osoittavat, että tämä ei heijastu sosiaalityön käytäntöihin vaan isät syrjäytyivät yhtäläisesti kaikissa maissa (Nygren ym. 2018, 154). Aloitteet, kuten sukupuolineutraali kieli, ovat luoneet korvaavia termejä, kuten huoltajat tai vanhemmat, mutta ne eivät ole juurikaan edistäneet painopisteen siirtymistä käytännön työskentelyssä pelkistä naisista naisiin ja miehiin. Työntekijöitä kannustetaan edelleen keskittymään äiteihin. Vanhempi termin käyttäminen äidin ja isän sijaan voi johtaa työkiireessä siihen, että kun on otettu yhteyttä toiseen vanhempaan, yleensä äitiin, katsotaan asia hoide- tuksi ja kuitatuksi, vaikka lainsäädäntö ja politiikka vaativat työntekijöitä olemaan yhtey- dessä molempiin lapsen huoltajiin. (Brown ym. 2009, 27.)

Suuret asiakasmäärät voivat myös selittää sosiaalityöntekijöiden taipumusta välttää vuoro- vaikutusta miesten kanssa ja tyytyä siten passiiviseen osallisuuteen, mutta aktiivisen osal- listumisen seurauksena tulokset voisivat olla merkittäviä (Brandon, Philip, Clifton 2019, 457). Mahdollisesti isien lisääntynyt sitoutuminen merkitsee henkilöstön lisääjän tarvetta ja siten suurempia kustannuksia, vaikkakin säästöjä voitaisiin mahdollisesti saada aikaan, jos lapsia sijoitettaisiin vähemmän sijaiskoteihin ja laitoksiin, kun isiä ja heidän perheitään hyö- dynnettäisi voimavarana perheen haastavassa tilanteessa (Scourfield ym. 2012, 1431). Las- tensuojelulla ei ollut vahvoja käytäntöjä isien osallistumiseen. Ei ollut selkeitä mekanismeja isän osallistumiselle lasten asioissa eikä selkeitä yhteisiä käytäntöjä ja toimintatapoja. (Eng- lish ym. 2009, 232.) Arviointijärjestelmät sosiaalityössä tulisi olla sellaiset, että ne rutiinin- omaisesti sisältävät tietoa isän riskitekijöistä, kuten rikollisesta käyttäytymisestä tai päihteiden väärinkäytöstä, ja toisaalta myös suojatekijöistä, kuten taloudellisen tuen tarjoamisesta tai aktiivisesta lastenhoidosta. Lastensuojelun piirissä olevat isät ovat todennäköisesti isiä myös muissa palveluissa kuten perheoikeudellisissa palveluissa, koulutusjärjestelmässä tai aikuispalveluissa, jolloin yhteinen arviointi eri virastoissa tukisi kaikkia palveluita ja antaisi todellisemman kuvan kokonaistilanteesta. (Huebner ym. 2008, 99.)

Lasten hyvinvointi on aina ollut enemmän naisten kuin miesten vastuulla ja lastensuojelu viittaa yleisimmin tiedoissaan äiteihin. Tämä patriarkaalinen järjestelmä on pikemminkin sellainen, joka keskittyy äiteihin ja äitiyteen, poissulkien miesten ja isien roolia perheissä. (Brown ym. 2009, 27.) Yleisesti ottaen kuitenkin lastensuojelun ammattilaiset totesivat, että politiikka on muuttunut positiivisemmaksi isien kannalta (Saleh 2013, 128). On olennaista,

että stereotyyppien ja oletusten vaikutusta työskentelyyn pidetään keskiössä ja huomataan vaikutus, joka niillä voi olla isää koskeviin oletuksiin. Olennaista on reflektiivinen käytäntö, joka ottaa huomioon, kuinka työntekijöiden oma identiteetti ja sosiaalinen asema vaikuttavat vuorovaikutukseen, päätöksiin ja sitoutumiseen epäoikeudenmukaisuuden haastamisessa. Ammattilaisten tulee tunnistaa henkilökohtaisten ongelmien ja rakenteellisen epätasa-arvon vaikutus ja kyseenalaistaa hallitseva yksilöllisyyden diskurssi ja siten huomata yhtiskunnan oletamus, jossa helposti perheitä leimataan heidän köyhyydestään ja muista sosiaalisista ongelmistaan. (Gupta & Featherstone 2015, 87.)

Muut tekijät liittyvät lastensuojelujärjestelmän organisatorisiin kysymyksiin. Vaikka monet näistä, kuten takaisin soittaminen ja ajan tasalla pitäminen oman lapsen asiassa, ovat kietoutuneita yksittäisen työntekijän asenteisiin ja käyttäytymiseen, organisaation muutokset, kuten parempi rahoitus, pienemmät asiakasmäärät ja tätä kautta enemmän aikaa kohtaamiseen ja auttamiseen, auttaisivat näiden ongelmien korjaamiseksi. Vastaavasti myös ajatuksen tasolla miehiä kohtaava asenne ja isompi prioriteetti heidän kontaktoimiseen ja mukaan ottamiseen auttavat hyvän työskentelysuhteen muodostumisessa ja näin lapsen asian eteenpäin viemisessä. (Coady ym. 2013, 284.) Organisaatioiden tulisi muokata käytäntöjä ja menettelyjä tukeakseen isien osallistumista lastensuojelussa, käytäntöihin jotka rohkaisevat työntekijöitä lisäämään ponnisteluja isien tavoittamiseksi, kutsumaan heitä tapaamisiin ja kokouksiin, tunnistamaan isän sukulaiset voimavarana ja resurssina lapselle sekä tarjoamaan palveluita isän vanhemmuuden tueksi. (Huebner ym. 2008, 101.) Äitien lastensuojelussa kohtaamat byrokraattiset menettelyt ja viivästykset eivät hämmäntäneet tai vierauttaneet heitä siinä määrin kuin isää ja miehiä. Äidit vaikuttivat kärsivällisemmiltä ja hyväksyvämmiltä järjestelmää kohtaan kuin isät, jotka halusivat enemmän selkeyttä ja ennustettavuutta aikarajojen ja tulosten suhteen kuin mitä työntekijät pystyivät tarjoamaan. (O'Donnell ym. 2005, 406.) Jotkut isät eivät pitäneet lasten suojelujärjestelmää hyvänä eivätkä luottaneet järjestelmään, kun taas jotkut isät pyysivät itse apua. Eräs esimerkki järjestelmän epäluottamuksesta oli isä, joka oli kasvanut itse sijaishuollossa ja sitten taas ollut mukana lastensuojelun järjestelmässä oman lapsensa kanssa, hän oli varovainen luottamaan järjestelmään aikaisemman kokemuksensa vuoksi. (Saleh 2013, 129.)

Sosiaalietuuksien luonne on sellainen, että äitien on usein todistettava, että he eivät ole aviosuhteessa, jotta he voivat säilyttää etuutensa, mikä voi johtaa siihen, että yhteydenpito miesten kanssa vähenee. Sosiaalietuuksissa tunnistetaan huonosti vähävaraiset miehet, jotka eivät ole lastensa huoltajia. Tällöin isien on haastavaa esim. pitää asuntoa, jossa olisi riittävästi tilaa myös lapsille, kun etuudet määräytyvät kotona olevien lasten lukumäärän tai perheyksikön koon perusteella. (Brown ym. 2009, 28.) Miesten elämässä on läsnä aineellisiin

resursseihin liittyvää epäoikeudenmukaisuutta, joka näkyy köyhyytenä ja haasteina asumisessa ja saattaa siten vaikuttaa yhteistyöhön myös lapsen kanssa, kun ei ole taloudellisia resursseja olla yhteydessä lapseen (Gupta & Featherstone 2015, 86). Miesten osallisuudessa on tärkeää nähdä, kuinka taloudelliset, kulttuuriset ja poliittiset rakenteet saattavat toimivat yhdessä estääkseen henkilön osallistumisen (Gupta & Featherstone 2015, 87).

On yhä tärkeämpää, että kyseenalaistamme päätöksenteon, joka edistää aineellista puutetta, erityisesti jatkuvan niukkuuden ilmapiirissä, joka demonisoi ja köyhdyttää köyhimpiä ja syrjäytyneimpiä entistä enemmän yhteiskunnassa (Gupta & Featherstone 2015, 87). Käytäntöjen uudistaminen vaatii samalla myös muutoksia politiikkaan. Asunto- ja hyvinvointipolitiikka koskettaa erityisesti köyhiä marginaalisia isiä, jotka haluavat säilyttää suhteen lastensa kanssa. Ellei heitä ole nimetty yksinhuoltajaisiksi, he eivät ole oikeutettuja tukiin lastensa asumiseen liittyen, eikä heillä näin ollen ole välttämättä tiloja, joihin heidän lastensa voisivat majoittua. Työllistymiseen valmistautuminen ja työllisyyskoulutukset voivat rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan osallistua vanhemmuuteen tai väkivaltatyöskentelyyn. (Strega ym. 2008, 713.)

5.4 Työntekijän merkitys

Useimmat lastensuojelun ammattilaiset olivat samaa mieltä siitä, että sosiaalityöntekijöitä tulisi vaatia näkemään kohtuullisesti vaivaa, jotta yhteys isiin saadaan. On kuitenkin kohtuutonta vaatia loputonta työskentelyä, jos näitä isiä ja miehiä ei löydy tai he kieltäytyvät osallistumasta lastensuojelun prosesseihin. (O'Donnell ym. 2005, 408.) Asiakirjat osoittivat, että usein miehet yritettiin ottaa mukaan päätöksentekoon, vaikkakin vaihtelevalla sinnikkyydellä (Brandon ym. 2019, 452). Yksi suurimmista esteistä isän osallistumiselle lastensuojeluprosessiin on kaksijakoinen ajattelu, jossa miehiä leimataan joko "riskiksi" tai "resurssiksi" lapsilleen, eikä heitä nähdä monimutkaisena yhdistelmänä molempia elementtejä. Isät voivat jäädä lastensuojelutyön ulkopuolelle, kun heidän ei koeta olevan yhtä tärkeitä lapselle kuin äiti. (Malm ym. 2006, 162.) Stregan ym. (2008, 711) tutkimuksessa lähes 50 % kaikista isistä katsottiin epäolennaisiksi sekä äideille että lapsille. 20 % isistä koettiin riskiksi sekä äideille että lapsille. Tilanteissa, joissa biologisia isiä pidettiin riskinä lapsille, sosiaalityöntekijät ottivat yhteyttä heihin vain 40 % tapauksista. (Strega ym. 2008, 710.)

Lapset, äidit ja isät kärsivät, kun työntekijät eivät ole aktiivisesti kontaktissa myös isien ja isähahmojen kanssa. Jotta voidaan mennä kohti todellista osallisuutta sekä lasten suojelemisessa, että tukemisessa, työntekijöiden on arvioitava ennakoivasti kaikki lapsen elämässä

vaikuttavat merkittävät miehet ja otettava heihin yhteyttä ymmärtäen, että jotkut voivat aiheuttaa myös riskejä, jotkut voivat olla hyödyllisiä ja jotkut voivat olla molempia. Tämä edellyttää, että työntekijät kohtaavat sekä miehet että naiset yhtäläisesti työskentelyssään, rakentaen vahvuuksiin ja haastaen heidät tekemään muutoksia. (Strega ym. 2008, 713.)

Työntekijät näyttävät olevan huonosti valmistautuneita työskentelemään isien kanssa, mikä saattaa osaltaan myötävaikuttaa heidän haluttomuuteensa olla tekemisissä isien kanssa ja siten isien passiiviseen osallisuuteen ja poissaoloon prosesseissa (Brown ym. 2009, 28). Luottamuksen rakentamisen on ensimmäinen ja olennaisin askel tehokkaaseen puuttumiseen, mutta se on myös työläs ja usein pitkä prosessi (Baum 2017, 424). Lastensuojelun ammattilaiset totesivat myös, että on tärkeää tunnistaa asianmukainen tukiverkosto asiakkaalle ja luottaa siihen, tähän tukiverkostoon sisältyy perheen sekä isän ja äidin sukulaiset ja yhteisön tuki (Saleh 2013, 127).

Useimmat työntekijät olisivat innokkaita tutkimaan ja arvioimaan uudelleen käytäntöään isien kanssa työskentelyssä. Negatiivisten stereotyyppien ja rajallisten näkemysten olemassaolo isien heikommista vanhemmuuden valmiuksista vaikeuttaa tehokasta työskentelyä isien kanssa. Lastensuojelun henkilökunnan ammatillisen kehittämisen tarve miesten kanssa työskenneltäessä on ilmeinen. (O'Donnell ym. 2005, 409.) On tunnustettu, että isiä tulee kuulla, jotta he saavat tuoda esille näkemyksensä perheen tilanteesta. Tämä ei kuitenkaan toteudu käytännössä, vaan sukupuoleen perustuvat perheen odotukset istuvat tiiviisti (Nygren ym. 2018, 153).

Miesten kohtaamisessa olennaisena pidettiin sosiaalityön taitoja, esimerkiksi aktiivinen kuuntelu, empatia, kunnioitus, tunteiden tunnustaminen ja rohkaisu. Muita esille nousseita taitoja olivat rajojen asettaminen, epäjohtonmukaisuuksien kohtaaminen, valmennus, arviointi, tiedon antaminen, kouluttaminen, opetustaidot, suora kommunikointi sekä isien ja äitien tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu. Lastensuojelun ammattilaiset olivat myös erittäin tietoisia siitä, että heidän oli kohdattava omat henkilökohtaiset ennakkoluulonsa työskennellessään isien kanssa. (Saleh 2013, 127.) Sosiaalityön opiskelijat oppivat paljon äideistä (vaikka tämä usein peittyi sukupuolineutraalin vanhempi sanan käyttöön) ja vähän isistä. Lastensuojelun kursseihin tulee sisältyä tietoa miehistä ja isistä ja heidän kanssaan työskentelystä. Osallistavassa lähestymistavassa perheitä koskevaan sosiaalityön koulutukseen ei tule ottaa mukaan ainoastaan isän näkökulmaa, vaan siinä on otettava huomioon myös yksinhuoltajat sekä muut vähemmistöperhemuotojen edustajat, kuten homo- ja lesbo-perheiden vanhemmat, uusioperheet ja sateenkaariperheet. (Strega ym. 2008, 714.)

Useimmat miehet halusivat suhteen sosiaalityöntekijään ja tunnustivat kohtaamisen kaksisuuntaisen luonteen. He halusivat tulla kuulluiksi ja otetuksi vakavasti ja halusivat suhteen olevan vastavuoroinen. He halusivat myös usein käytännöllistä tukea. (Brandon ym. 2019, 452.) Usein miesten käsityksiin työntekijöistä vaikuttivat yksinkertainen, suoraviivainen käyttäytyminen, läsnäolo tai sen puuttuminen. Nämä asiat välittivät miesten kokemuksen mukaan kunnioitusta tai epäkunnioitusta. Yksinkertaiset asiat, kuten kunnioittava kohtaminen, heidän näkökulmastaan asioiden näkeminen, puheluihin vastaaminen, pitäminen ajan tasalla tilanteesta ja selittämällä suunnitellut toimenpiteet, olivat erittäin tärkeitä miehille. Miehet eivät voineet sietää työntekijöitä, jotka näyttivät kylmiltä, epäselvältä ja tuomitsevalta ja jotka eivät olleet suoraviivaisia ja rehellisiä. (Coady ym. 2013, 282.)

Isät arvostivat erityisiä palveluita ja tukea, jota he saivat työntekijöiltä. Näihin sisältyi apua neuvonnan, opastuksen, konkreettisen avun tarjoamisen muodossa, tarjoamalla esimerkiksi lastenhoitoapua ja varmistamalla lasten turvallisuuden. (Coady ym. 2013, 279.) Erilaisia interventioita on sovellettava erilaisten miesten ja isien kanssa, riippuen siitä, onko kyseessä isä, joka haluaa sitoutua lapseensa, poissaoleva isä tai muu perheessä vaikuttava mies (esim. uusi puoliso). Samaan aikaan isien osallistaminen ei saa korvata äitien kanssa työskentelyä tukevilla ja voimaannuttavilla tavoilla. (Strega ym. 2008, 713.) Asiakkaat arvostavat työntekijöitä, jotka todella kuuntelevat, mitä he sanovat tarpeistaan ja sitten mobilisoivat resursseja vastatakseen näihin tarpeisiin (Brown ym. 2009, 31).

Yksi lastensuojelun sitoutumisen arvokkaimmista näkökulmista oli positiivinen sitoutuminen työntekijän kanssa, ymmärtäminen ja tukevat työntekijät. Isät kommentoivat positiivisesti työntekijän piirteitä, kuten suoraviivaisuus, rehellisyys, tukeva, mukava, ymmärtävä, tuomitsematon, luotettava, kunnollinen, joustava, hyvä kuuntelija, kohtelias, reilu ja ystävällinen. (Coady ym. 2013, 279.) Työntekijän oma huomioiminen ja sitä kautta isän vahvempi osallistaminen on suuressa merkityksessä. Kun kiinnitetään huomiota isän kontaktointiin ja hänen kanssaan työskentelyyn saadaan suurin sitoutumisaste niiden isien suhteen, jotka eivät asu lapsensa kanssa samassa taloudessa ja samassa taloudessa asuvien miesten osalta niiden miesten kanssa, jotka eivät vaaranna lapsiaan. (Scourfield ym. 2012, 1431.)

Miesten ja isyyden laajempi ymmärrys on merkityksellistä osana lastensuojelun selvittämistä, arviointia ja auttamiskäytäntöä. Ammatillinen uteliaisuus, sinnikkyys ja aika kuulla miesten tarinoita liittyy suoraan päätöksiin ja arvioihin heidän pätevyystään ja turvallisuudestaan vanhempana, mutta yhtä lailla nämä seikat ovat tärkeitä asiakassuhteen muodostumisessa, jotta lastensuojelussa tehtävät päätökset ovat oikeudenmukaisia. (Philip ym.

2019, 2305.) On tärkeää kuulla ja ymmärtää asiakkaita, tarjota valinnanvaraa ja osallistua sekä pitää heidät ajan tasalla siitä, mitä tapahtuu (Brown ym. 2009, 31). Isien varhainen tunnistaminen ja osallistuminen näyttää olevan ratkaiseva ensimmäinen askel sen varmistamisessa, että heihin otetaan yhteyttä ja että he ymmärtävät, että lastensuojelutyöntekijät odottavat heidän osallistuvan prosessiin (Malm ym. 2006, 155, 164).

Isien varhainen osallistaminen vaikuttaa korkeampaan aktiivisuuteen myöhempään lastensuojeluprosessin aikana. Isän sitoutumisen on havaittu liittyvän varhaiseen tunnistamiseen ja osallistumiseen. Nuoret isät ovat usein syrjäytyneet tänä aikana, ja jotkut apua pyytävistä eivät saa sitä. Nuorille isille, joilla ei ole työtä tai koulutusmahdollisuuksia, isyys voi tarjota jotain merkityksellistä, joka voi auttaa heitä tuntemaan itsensä arvokkaaksi. Nämä isät saattavat olla innokkaita ottamaan isän roolin, mutta he saattavat tarvita apua ja tukea tässä. Nuoret isät näyttävät kaipaavan apua parisuhteen uudelleen järjestämiseen lapsen syntymän jälkeen sekä tukea lastenhoidossa. (Malm ym. 2006, 164.)

5.5 Miesten sitoutuminen ja miehet lasten elämässä

Lastensuojelun ammattilaiset myönsivät, että monet isät ovat sitoutuneita lapsiinsa, kun taas pienempi osa on niitä, jotka eivät ole (Saleh 2013, 126). Haasteen työskentelylle aiheuttavat juuri ne isät, jotka eivät ole halukkaita sitoutumaan joko lapsiinsa, lastensuojelun työskentelyyn tai kumpaankaan. Vastentahtoisilta isiltä ja miehiltä puuttuu usein myös vastuu isyydestä. Isän vastuun puutetta on esimerkiksi isän poissaolo, isyyden kieltäminen todisteista huolimatta, alkoholin ja/tai huumeiden väärinkäyttö, äidin syyttämisen tai perheväkivalta (Saleh 2013, 126).

Vastuuttomuuden lisäksi löytyy miehiä ja isiä, keiden voidaan ajatella ottavan positiivisella tavalla vastuuta lapsista. Positiivinen isävastuu nousi myös esille tutkimuksissa. Positiivista vastuuta kuvattiin esimerkeillä miehistä, jotka olivat kunnostautuneet tullakseen vastuullisiksi isiksi. (Saleh 2013, 126.) Lastensuojelu voi omalla aktiivisella osallistamisellaan ja mukaan ottamisella tukea tätä positiivisen isävastuun syntymistä, jotta nekin miehet, jotka eivät ole läsnä lasten ja perheiden elämässä alkavat ottaa enemmän vastuuta. Huolimatta isien lisääntyneestä osallistumisesta lasten elämässä, monet isät näkevät edelleen elättäjän roolin ensisijaisena antina lapsilleen. Motivaatioon olla tekemisissä lastensa kanssa voi vaikuttaa voimakkaasti heidän kykynsä täyttää tämän roolin tuomat odotukset. (O'Donnell ym. 2005, 409.)

Baynes ja Holland (2012, 58) totesivat tutkimuksessaan, että isät, jotka asuivat yhdessä lapsensa kanssa kontaktoivat huomattavasti enemmän sosiaalityöntekijöiden kanssa, kuin ne isät, jotka eivät asuneet lastensa kanssa. Lastensa kanssa asuvien miesten osallisuus lastensuojelun prosessissa oli muutoinkin korkeampi. Toisaalta voidaan kuitenkin ajatella, että lapsistaan erillään asuvat isät omaksuvat itselleen erityisen suojelevan roolin, silloin kun naisilla ja äideillä on vaikeuksia vanhemmuudessaan.

Isien sitoutumisesta on tullut arkipäivää politiikan ja sekä sosiaalityön käytännön aloitteissa, vaikka muiden miesten rooli lasten elämässä on saanut vähemmän huomiota (Baynes & Holland 2012, 54). On erittäin tärkeää, että työntekijät ja päättäjät ymmärtävät miesten sitoutumattomuuden taustat ja syyt. Työskentely miesten kanssa, jotka eivät ole väkivaltaisia, voi tarkoittaa heidän vanhemmuuden taitojen kehittämistä ja auttamista näkemään pelkän elättäjän roolin taakse (Strega ym. 2008, 713).

5.6 Isän muodostama uhka ja väkivaltaiset miehet

Tutkimukset osoittavat, että isät koetaan usein negatiivisesti ja sosiaalityöntekijät näkevät heidät helposti uhkana, hyödyttömänä tai poissaolevana, vaikkakin toisinaan oikeutetusti. Näyttää siltä, että riski liittyy eri sukupuoleen eri tavoin; miehet aiheuttavat riskiä ja naiset suojaavat riskeiltä. (Nygren ym. 2018, 154.) Miehet, jotka käyttäytyvät väkivaltaisesti jäävät usein työskentelyn ulkopuolelle. Tutkimukset osoittavat, että sosiaalityöntekijät näissä tapauksissa kohtaavat usein äitejä välttämällä väkivaltaa tekijöitä (Strega ym. 2008, 711). Väkivaltaisia miehiä ei pidä automaattisesti jättää ulkopuolelle. Väkivaltaisten miesten aiheuttamiin riskeihin on puututtava selkeästi ja tarkasti. Samoin olisi arvioitava ja tunnustettava miesten potentiaali ja hyödyt perheelle, kuten esimerkiksi kontakti muuhun sukuun ja isovanhempiin. (Taylor & Daniel 2000, 18.)

Huolestuttavaa on sosiaalityöntekijöiden puuttuva kanssakäyminen isien ja miesten kanssa. Strega ym. (2008, 712) totesivat tutkimuksessaan, että lähes 50 % isistä katsottiin epäolennaisiksi sekä äideille että lapsille. Lisäksi yli puolet (60 %) lapsille vaarallisiksi todetuista isistä eivät olleet missään yhteydessä sosiaalityöntekijöiden kanssa, eivätkä myöskään ne miehet, jotka katsottiin olevan riski äideille. Lisäksi monet isät (38,8 %), jotka olivat lasten pahoinpitelyn tekijöitä, saivat valvomattomia tapaamisia lastensa kanssa. (Strega ym. 2008, 712.)

Ajatus isistä uhkana on todella olemassa. Tämä liittyy sekä uhkaamiseen, seksuaaliseen hyväksikäyttöön että päihteiden väärinkäyttöön. Näissä tilanteissa isä oli usein pääosin suljettu

pois lapsen elämästä. Näyttää myös siltä, että isien täytyi taistella lujasti kääntääkseen tämä keskustelu tai vakuuttaakseen lastensuojelu siitä, että uhkaa ei enää ollut (esim. heistä on tullut päihteettömiä). Silloinkin saattoi kestää kauan, ennen kuin he saivat jälleen osallistua lastensa elämään. Siksi on tärkeää tiedostaa, että jos isä on aiemmin nähty uhkana, se voi saada työntekijän pitämään isää merkityksettömänä prosessissa. Tällöin häntä ei pidetä mahdollisena hoitajana, eikä häntä siksi oteta mukaan lastensuojelun työhön. (Skårstad Storhaug & Øien 2012, 302.) Uusia työntekijöitä voidaan yleisesti pitää myönteisempänä suhteessa isän kanssa työskentelyyn. Mutta tällöinkin painopiste on tavallisissa isissä, eikä naisten tai lasten hyväksikäyttäjiä tai väkivaltaisiksi oletettuja miehiä oteta edelleenkään juuri huomioon. Heidät nähdään itse asiassa rikoksenteijöinä eikä isinä. Lastensuojelutyöntekijät tietävät, että asiat ovat paljon monimutkaisempia, sillä he työskentelevät perheiden kanssa, joissa miehet tunnustetaan isiksi, mutta he ovat myös tavalla tai toisella väkivaltaisia, tai perheiden kanssa, joissa on mies, joka aiheuttaa ongelmia lasten hyvinvoinnille, vaikka hänellä ei julkisesti tunnusteta olevan minkäänlaista isäroolia. (Scourfield 2006, 442.)

Pelko estää sosiaalityöntekijöitä todella "näkemästä" isiä, joiden kanssa he työskentelevät, ja kohtelemasta heitä empaattisesti. Kuten huomautettiin, sosiaalityöntekijöitä on pyrittävä auttamaan tunnistamaan ja voittamaan pelkonsa miesten kanssa kanssakäymisessä. (Baum 2017, 423.) Vanhat tarinat vaaroista ja riskeistä liittyen perheen miehiin voivat kiertää erittäin haitallisella tavalla tilanteissa, joissa perhe on tuttu palveluiden piirissä työskenteleville asiantuntijoille (Gupta & Featherstone 2015, 86). Toisaalta taas on havaittu tilanteita, joissa väkivaltaiset miehet otettiin lastensuojelun prosessiin muita miehiä herkemmin mukaan prosessin jokaisessa vaiheessa, sillä heidän mahdollista riskiään haluttiin arvioida tarkemmin (Baynes & Holland 2012, 64).

Ei voida olettaa, että edes isäystävällisillä asenteilla, uskomuksilla, politiikalla ja käytännöillä, isät tunnustetaan automaattisesti resurssiksi lastensuojelu järjestelmässä oleville lapsille. Tutkimuksessa havaittiin, että isien paikantaminen oli ensimmäinen haaste heidän tunnistamisessa resurssina. Jopa silloin, kun isät löydettiin, monia ei vieläkään tunnistettu resurssiksi, osassa tapauksista aivan oikeutetuista syistä. Syitä, joissa isiä ei nähty resurssina lapselle, olivat lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, perheväkivallan aiheuttama riski, päihteiden käyttö, vihanhallinta ongelmat, mielenterveysongelmat ja isät, jotka eivät omasta tahdostaan halunneet olla mukana lapsen elämässä. (English ym. 2009, 323.) Kun isien tiedetään olevan väkivaltaisia, työskentelyyn sitouttamisen on lähdettävä turvallisuudesta ja vastuullisuudesta; miesten mukaan ottaminen työskentelyyn ei saa asettaa äitejä tai lapsia suu-

rempaan vaaraan. Väkivaltaiset miehet on otettava mukaan useilla tasoilla, sillä väkivalta-työskentelyssä keskitytään harvoin vanhemmuuteen tai väkivallan vaikutuksiin lapsiin. Lastensuojelutyöntekijöiden on ikään kuin nähtävä kahtena käsitellessään väkivaltaisia miehiä perheissä, työskentelyn on tapahduttava sekä lastensuojelun että perheväkivallan näkökulmasta. (Strega ym. 2008, 713.)

Työ väkivaltaisten miesten kanssa on institutionalisoitava tavalla, joka helpottaa väkivallantekijöiden saattamista vastuuseen väkivallan seurauksista ja samalla takaa myös lasten turvallisuuden. Tämän saavuttaminen edellyttää rutiininomaisten ja tehokkaiden arviointimenetelmien kehittämistä, jotta voidaan seuloa uhka, jota väkivaltainen isä voi mahdollisesti aiheuttaa lapsille. Lastensuojelutyöntekijöitä on vaadittava osoittamaan, että he ovat yrittäneet löytää väkivallan tekijän ja työskennellä hänen kanssaan samanaikaisesti äitien kanssa työskentelyn ohella. (Strega ym. 2008, 713.)

5.7 Äidit portinvartijoina

Useassa tutkimuksessa todettiin äitien toimivan portinvartijana isän pääsyssä työskentelyyn mukaan (Saleh 2013, 130; Maxwell ym. 2012, 162–163; O’Donnel ym. 2005, 401). Työntekijät arvioivat useassa tilanteessa äidit erittäin vastahakoisiksi paljastamaan isän henkilöllisyyttä. Havainnot viittaavat siihen, että isien osallistuminen lastensuojeluun on myös tunnekysymys ja äidin halu piilottaa isän olemassaolo aiheuttaa haasteen lastensuojelun työntekijöille. Isän vaikutus lapsen elämässä voi olla positiivista tai negatiivista. Esimerkiksi hauraissa perheissä, jotka kamppailevat köyhyyden, alhaisen koulutuksen ja epävarman arjen kanssa, äidit ajautuvat neljä kertaa todennäköisemmin päihteiden väärinkäyttäjiksi, jos myös isällä on huumeongelmia. (Huebner ym. 2008, 99.)

Äidit voivat joko helpottaa tai estää isän osallisuutta sekä lapsen elämään, että lastensuojelun prosesseihin. Usein kun puhutaan vanhemmista, jotka estävät toisen osapuolen osallisuutta käytetään termiä portinvartija. Siihen saattaa olla useita syitä, miksi äiti ei halua antaa tietoja lapsen isästä. Näitä voivat olla esimerkiksi haluttomuus ilmoittaa isälle, että asiaan liittyy lastensuojelua, pelko siitä, että isä voi saada huoltajuuden, uuteen parisuhteeseen liittyvä katkeruus tai pelko isän reaktiosta, varsinkin jos taustalla on perheväkivaltaa. (Malm ym. 2006, 157.) Äidit itse kertoivat useita syitä siihen, etteivät he ole jakaneet tietoja lapsen isästä, mukaan lukien se, että äidillä on huono suhde isään, hän on häpeissään, peloissaan tai vihainen (Saleh 2013, 131). Miehet ovat tekemisissä lasten äitien kanssa monella tavalla, sekä positiivisessa että negatiivisessa mielessä, mutta äidit usein salasivat heidän suhteensa sosiaalityöntekijöiltä. Muita syitä salaamiseen jo edellä mainittujen lisäksi saattoi

olla esimerkiksi pelko lastensuojelun tarkemmasta tarkastelusta tai huoli etuuskien ja palvelujen menettämisestä. (Strega ym. 2008, 711.) Isien oikeuksien yksipuolinen puolustaminen ei ole tilanteessa ratkaisu, vaan se todennäköisesti lisää polarisaatiota ja pahentaa olemassa olevia jännitteitä vanhempien välillä (Clapton 2009, 29).

Päätös isän henkilöllisyyden salaamisesta lastensuojelulta tai muu isään liittyvien tietojen piilottelu voi perustua myös taloudellisiin kannustimiin, koska äiti voi saada enemmän rahaa epävirallisesti isältä tai olettaa olevansa oikeutettu suurempiin sosiaalietuuksiin, jos isän läsnäolo kotona ei ole tiedossa. (Malm ym. 2006, 157.) Lastensuojeluun osallistuvat perheet eivät aina ole köyhiä, mutta useat ovat pienituloisia, vaikka eivät suoraan eläisi köyhyydessä (Brown ym. 2009, 28). Sosiaaliturva ja sosiaalietuudet saattavat olla myös yksi syy, miksi äidit eivät halua ottaa isää osaksi yhteistaloutta, sillä he pelkäävät heidän omien, että lasten sosiaalietuuksiensa pienenevän. (Brown ym. 2009, 28). Esiin nousi myös tilanteita, joissa äidin puolen sukulaiset esittivät syytöksiä isiä vastaan, eivätkä syytökset olleet perusteltuja ja vaikeuttivat isän elämää (Saleh 2013, 130). Tässä korostuu lastensuojelun arvioinnin tärkeys, jossa arviointia ei perusteta kenenkään sanomaan, vaan tilannetta arvioidaan objektiivisesti ottamalla kaikkien näkemykset huomioon.

Äidit saattavat olla haluttomia paljastamaan tietoja sosiaalityöntekijöille peläten menettävänsä lapsensa, eivätkä halua ottaa mukaan isiä, jos heillä on ollut keskinäistä väkivaltaa tai ristiriitoja heidän välillään tai he eivät halua ottaa isiä mukaan asiaan, jonka he kokevat heidän "alueenaan" (Malm ym. 2006, 157). Jopa sijaisvanhempia voidaan pitää "portinvartijoina". Näissä tapauksissa lastensuojelun ammattilaisten tulee puuttua ja kouluttaa sijaisvanhempia oikeaan toimintaan (Saleh 2013, 131).

6 Yhteenveto ja pohdinta

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää, kuinka miessensitiivinen työote toteutuu lastensuojelun sosiaalityössä ja kuinka miehet tulevat työskentelyssä kohdatuksi. Tutkimuskysymykset limittyivät toisiinsa ja sitä kautta myös tutkielmani tulokset osittain limittyivät toisiinsa molemmilla osioissa. Samankaltaiset teemat nousivat esille niin miessensitiivisen työotteen toteutumisessa kuin miesten kohtaamisessa. Miessensitiivisen työotteen toteutumisessa nousi esille keskeisinä teemoina kulttuuriset roolit ja -oletukset sukupuolesta ja käyttäytymisestä, miesten oma motivaatio ja aiemmat kokemukset lastensuojelusta, asuinpaikan ja biologisuuden vaikutus, työntekijöiden asenne ja oma motivaatio kohdata miehiä, organisaation vaikutus sekä työskentely väkivaltaisten miesten kanssa. Miesten kohtaamisessa olennaisiksi vaikuttaviksi teemoiksi nousi aineiston perusteella kulttuuriset sukupuoliroolit ja -oletukset, organisaation vaikutus miesten kohtaamiseen, äiti estämässä osallistumista, väkivallan uhka vaikuttamassa kohtaamiseen, miesten sitoutuminen lastensuojelun työskentelyyn, sukupuolten erot kommunikaatiossa, työntekijän asenne ja motivaatio miesten kohtaamiseen ja mieslähtöiset palvelut nousivat heidän omista tarpeistaan lähtien.

Aineistoni vastasi kattavasti esitettyihin kysymyksiin. Aineisto oli kokonaisuudessaan englanninkielinen ja mukaan otetut tutkimukset kansainvälisiä, mutta koska kohtaaminen ja sukupuolisensitiivisyys ovat maailmanlaajuisia teemoja, koen, että sain kattavan ja realistisen kuvan tutkielmani aiheeseen. Vaikka artikkelit olivat kansainvälisiä, ne olivat länsimaisissa yhteiskunnissa suoritettuja tutkimuksia lähinnä Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta, joten kulttuuriset erot sukupuoleen suhtautumisessa tai yhteiskunnassa yleensä eivät ole niin suuria, että ne vaikuttaisivat olennaisesti tutkielmani tuloksiin tai luotettavuuteen.

Lastensuojelun sosiaalityössä on vielä pitkä matka edessä, ennen kuin ollaan oikeasti tasarvoisessa työskentelyssä. Kuten tutkielmani osoitti, sosiaalityön juuret ovat vahvasti naislähtöisessä työssä, jota on tehty naisille ja se näkyy edelleen vahvasti lastensuojelun työssä. Isät eivät ole osa sosiaalityön "ydintoimintaa" ja sosiaalityön oletusasema on, että lapset ja perheet ovat äitien töitä (Clapton 2009, 24). En ajattele, että sukupuolirooleista tarvitsisi luopua, tai kulttuuria muuttaa, mutta jotta pääsemme kohti tasapuolista kohtaamista, on tärkeää, että nämä asiat tiedostetaan työskentelyssä. Vaikka äiti edelleen olisi ensisijainen lapsesta huolehtija, ei isän roolia saa unohtaa tai sen vuoksi jättää isää ulkopuolelle työskentelyssä.

Äitien on uskottava, että lapsi hyötyy isän osallistumisesta työskentelyyn. Isän suhde äitiin on suurin yksittäinen tekijä merkittävän ja onnistuneen isän osallistumisen kannalta. Isän

osallisuutta edistävien neuvottelukäytänteiden tulisi olla pysyvä ja jatkuva käytäntö lastensuojelussa. (Clapton 2009, 29.) Näin ollen ei ole olennaista se, pystymmekö muuttamaan kulttuuria normeja tai oletuksia, vaan se, että niistä huolimatta muistamme kohdata ja kontaktoida molemmat vanhemmat yhtäläisesti.

Sosiaalityössä voidaan havaita syvälle juurtunut perinne äitien nostamisesta ja isien marginalisoinnista (Clapton 2009, 24). Tämä perinne on juurtunut tiukkaan ja se haastaa sosiaalityön muutosta. Jokainen sosiaalityöntekijä on omalta osaltaan vastuussa siitä, ettei edistä omalla toiminnallaan historiasta kumpuavaa epätasa-arvoa, vaan pyrkii aktiiviseen muutokseen. Isät haluavat tulla kuulluksi, uskotuksi ja että heille annetaan mahdollisuus todistaa kykynsä vanhempana. Isät haluavat myös tulla ymmärretyksi ja kohdelluksi kunnioittavasti. (Zanoni ym. 2014, 92.)

Tärkeänä seikkana esille nousi myös se, ettei pelkkä sukupuolineutraaliin kommunikointiin pyrkiminen ole sama, kuin molempien vanhempien aktiivinen mukaan ottaminen työskentelyyn. Helposti puhuttaessa vanhemmista tilanne on edelleen se, että ainoastaan äiti on ollut mukana aktiivisessa työskentelyssä. Lastensuojeluasioissa yhteistyö ei saisi koskea vain äitiä ja isän panokseen on kiinnitettävä erityistä huomiota (Taylor & Daniel 2000, 18). Toisaalta, on myös erilaisia perheitä ja malleja toimia, joita on kunnioitettava ja otettava huomioon. Mutta kaikesta huolimatta miehille ja isille on vähintäänkin tarjottava mahdollisuus yhtäläiseen osallisuuteen työskentelyssä.

Miehillä ja naisilla on luonnostaa erilaisia tapoja toimia ja käyttäytyä, jotka vaikuttavat kohtaamiseen ja joista työntekijän on oltava tietoinen. Sukupuolisensitiivinen ote edesauttaa sitä, että molemmat sukupuolet pystyvät osallistumaan tasavertaisesti, mutta heidän yksilölliset ominaisuudet ja tavat huomioiden.

Isät ajattelevat usein, että he eivät tunne sosiaalipalvelujärjestelmää. He kokevat lastensuojelujärjestelmän hämmentävänä ja hallitsevana ja pelkäävät, että osallistuminen lastensuojelujärjestelmään saattaisi olla heille jotenkin haitallista. (Baum 2017, 421.) Monet isät myös kokevat saavansa vähemmän tukea kuin äidit ja uskovat, että työntekijät ovat puolueellisia heitä kohtaan sukupuolensa perusteella (Baum 2017, 421). Nämä miehet, jotka ovat lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakkaita, ovat usein itse sosiaalisesti syrjäytyneitä ja tulevat suhteellisen köyhyyden ääripäistä sekä ovat myös henkilökohtaisesti kokeneet traumoja, joten sosiaalityön on kyettävä ottamaan tämä huomioon työskennellessään näiden miesten kanssa (Scourfield 2006, 447).

Useimmat miehet halusivat suhteen sosiaalityöntekijään ja he tunnustivat kohtaamisen kaksisuuntaisen luonteen. He halusivat tulla kuunnelluiksi ja otetuiksi vakavasti ja halusivat suhteen työntekijään olevan vastavuoroinen. He halusivat myös usein käytännöllistä tukea. "Siedettävä" työsuhde oli sellainen, jossa oli riittävästi keskinäistä kunnioitusta, vastaanottavuutta, joustavuutta ja luotettavuutta synnyttämään yhteisymmärrystä keskustelulle miehen osallistumisesta lapsen elämään. Työsuhteiden muodostumisen esteinä olivat usein miehet ja sosiaalityöntekijät, jotka heijastivat skeptisiä näkemyksiä toisistaan, ja kumpikin kuvaili toista vaikeasti saavutettavaksi, vältteleväksi tai puolustavaksi. (Brandon ym. 2019, 457.) Tapausten käsittely ja perhekeskeinen lähestymistapa voivat edistää työsuhteen luomista isien kanssa. On esimerkkejä toimivista järjestelyistä, joissa isiä kannustetaan aktiivisesti olemaan kumppaneita myös vanhemmuudessa. (Taylor & Daniel 2000, 17.) Hyvä työskentelysuhde edellyttää myös sosiaalityöntekijöiden kykyä sietää miesten tunteita ja olla joustavia ja luotettavia (Brandon ym. 2019, 457).

Voidakseen tavoittaa isiä ja tarjota heille tehokkaita palveluja, sosiaalityöntekijöiden on tiedettävä, miten isät näkevät ja kokevat sosiaalipalvelut. Jos sosiaalityöntekijä ei ole tietoinen vaikeuksista, joita sosiaalityön asiakkaana oleminen tuo miehille, hän saattaa nähdä tällaisen käytöksen vihana ja vallankäyttöryityksenä, joka on suunnattu häntä henkilökohtaisesti vastaan, eikä ymmärrä niitä vastustuksena, joka liittyy asiakkaan olon tuomaan tunteeseen haavoittuvuudesta. Sosiaalityöntekijät, jotka ymmärtävät, että miehillä on taipumus näyttää tuskansa puhumisen sijaan, voivat auttaa heitä tunnistamaan käytöksensä keinona tunteiden ilmaisussa. (Baum 2017, 424.) Sosiaalityössä ja lastensuojelussa erityisesti näyttäytyy vahvasti patriarkaalinen valta-asema, jossa miehen on haastavaa ottaa apua vastaan, kun työntekijä on valta-asemassa suhteessa häneen ja on nainen. Naispuolisten sosiaalityöntekijöiden ja miesasiakkaiden väliset valtasuhteet ovat usein täynnä ristiriitaa, sillä sekä asiakas, että sosiaalityöntekijä ovat samanaikaisesti muita huonommassa ja paremmassa valta-asemassa (Baum 2017, 422). Vaikka miehet kipeästi haluaisivat apua, he saattavat kokea asiakkaan aseman erittäin epämiellyttäväksi (Baum 2017, 421).

Työntekijöiden ja miesten välistä neuvottelua ja rohkaisua tarvitaan, jotta isät osallistuisivat täysipainoisemmin lastensuojelun työskentelyyn. Samoin miehet saattavat tarvita tukea pysäkkeen tekemisissä lapsensa kanssa, tilanteissa, joissa asuvat lapsesta ja äidistä erillään (Brandon ym. 2019, 458). Tärkeää olisi odotusten laajentaminen miesten ja naisten sukupuoliroolien perinteisten roolioletusten ulkopuolelle lastenkasvatuksessa (Taylor & Daniel 2000, 18). Aktiivinen osallistuminen voidaan nähdä osana vahvuuksiin perustuvaa lähestymistapaa, jossa rehellinen viestintä lastensuojeluun liittyvistä huolenaiheista ei estä tunnus-

tamasta myönteisiä panoksia, joita isä voi tai voisi antaa. Luultavasti laajempi osallistuminen tärkeässä varhaisessa vaiheessa ei ainoastaan tuottaisi parempaa ja tarkempaa arviointia lapseen läheisesti liittyvien miesten riskeistä ja vahvuuksista, vaan myös edistäisi heidän jatkuvaa osallistumistaan lastensuojeluprosessiin. (Brandon ym. 2019, 458.) Näin ollen olisi tärkeää, että miehet pyritään saamaan ja ottamaan mukaan työskentelyyn mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Tutkimuksissa todettiin myös se, että sosiaalityön koulukseen tarvitaan lisää panostusta isien ja miesten kohtaamiseen, jotta työelämään siirtyvillä työntekijöillä on tarvittavat taidot ja valmiudet kohdata isiä ja miehiä perheiden kanssa työskennellessään (Brown ym. 2009, 27). Koulutus sekä keskittyminen isäystävälliseen politiikkaan ja käytäntöihin voivat vaikuttaa myönteisesti miesten osallistumiseen. Tarvitaan muutoksia organisaatiossa ja käytännöissä. Muutokset sosiaalityöntekijöiden uskomuksissa ja käsityksissä ovat tärkeitä myös yksittäisten työntekijöiden tasolla. Koulutus ja keskittyminen isien osallistumiseen voi tuottaa hedelmällisiä muutoksia käytännön työhön. Kun isät paikannetaan ja tunnustetaan resurssiksi, isien osallistuminen lastensuojelun prosesseihin ja suunnitteluun lisääntyy ajan myötä. On tärkeää tunnistaa isät ja ottaa heidät mukaan heti prosessin varhaisessa vaiheessa. Sosiaalityöntekijöiden motivaatio ja pyrkimys saada isät mukaan voi heikentyä ajan myötä ja vaatia vahvistusta jatkuvan koulutuksen ja organisaation toimintamallien avulla. Isien osallistumisen tukemiseksi koko henkilöstön on sitouduttava miessensitiiviseen työotteeseen ja ajatteluun. Organisaation ja työntekijöiden sekä esihenkilöiden on kehitettävä selkeät toimintatavat, esimiesten on tunnistettava sosiaalityöntekijöiden ponnistelut isien mukaan ottamiseksi ja sosiaalityöntekijöiden on tunnistettava ja löydettävä jokainen isä sekä otettava isä ja hänen perheensä mukaan mahdollisimman laajasti. (English ym. 2009, 233.) Jotta tähän tilanteeseen voidaan päästä, tarvitaan avoimuutta monenlaisia interventiota ja uusia kokeiluita kohtaan. (Scourfield 2006, 446).

Asenne, jonka mukaan miesten on osallistuttava arviointeihin ja perheinterventioihin, saattaa tietysti merkitä virka-ajan ulkopuolella työskentelemistä, jos perheen mies on päivätyössä. Monesti lastensuojeluhenkilöstön kanssa työskentelevät miehet ovat työttömiä, mutta aina tämä ei ole tilanne. Yhtä lailla tämä voi koskea äitien kanssa työskentelyä, ja henkilöstön on tehtävä muutos tavassaan työskennellä ja käyttää työaika (Scourfield 2006, 446). Ammattilaisten asenteiden muuttaminen on vaikeaa, ellemmme korjaa epätasapainoa sosiaalityön politiikassa, kirjallisuudessa ja opetuksessa. Lasten edun mukaisesti meillä on tehtävänä nostaa keskustelun, panoksen ja oppimisen tasoa isistä ja miehistä. Tämä ei tarkoita vain esimerkkien jakamista hyvistä käytännöistä, vaan se tarkoittaa myös sosiaalityön

tavan uudistamista ja laajemmin sitä, miten sosiaalityö ajattelee miehistä. Meidän on kehitettävä tasapuolisempia käsityksiä siitä, mihin isät pystyvät, ja haastaa sosiaalityön juuret isien, äitien ja lasten edun mukaisesti. (Clapton 2009, 28.)

Vaikka isä ei olisi mukana lapsensa elämässä eikä tarjoa tai voi tarjota taloudellista tukea, geneettisen taustan ja perhe historian avaaminen voi myös vaikuttaa myönteisesti lapsiin, heidän tiedostaessaan oman perimänsä ja ollessaan tietoinen sen vaikutuksista (Saleh 2013, 120). Miehiä on pidettävä tärkeänä osana lapsen elämää riippumatta siitä, onko heillä arjessa vanhempainvastuuta vai ei (Scourfield 2006, 446).

Myös väkivaltainen isä voidaan ottaa mukaan, ja myös tulisi ottaa, lastensuojelun prosessiin ja häntä tulisi vastuuttaa kaltoinkohtelusta sen sijaan, että odotettaisiin pelkästään äidin suojelevan lasta. Esimerkki palveluihin osallistumisesta voisi olla mahdollisuuksien kartoittaminen, esimerkiksi tarjoamalla lapselle yhteyden isän sukulaisten ja muiden tärkeiden läheisten muodossa (Saleh 2013, 120). Meidän on nähtävä miehet sekä riskinä että resurssina naisille ja lapsille ja vältettävä mustavalkoista joko tai -lähestymistapaa (Scourfield 2006, 446).

Tarve saada miehet enemmän mukaan lastensuojeluprosessiin on yksi painavimpia syitä sukupuolten välisen epätasa-arvon ja sukupuoleen perustuvan käyttäytymisen torjuntaan sosiaalityössä (Scourfield 2006, 445). Kun isä ei ole rutiininomaisesti sisällytetty vanhemmiksi ja kun ei ole opastusta ja opetusta siitä myönteisestä panoksesta, jonka isät voivat antaa, tai kirjallisuus demonisoi heidät, silloin ei ole tasapainoa. Tämä antaa ammattilaisille ja opiskeleville sosiaalityöntekijöille viestin, joka on yksipuolinen ja negatiivinen. (Clapton 2009, 28.)

Hyviä vinkkejä siihen, kohdataanko miehet oikeasti tasapuolisesti naisten kanssa, on miettiä esimerkiksi seuraavia asioita: osoitetaanko yhteydenpito molemmille vanhemmille ja kirjoitetaanko tarvittaessa myös muualla asuvalle vanhemmalle? Otetaanko muualla asuvan isän kohdalla huomioon tapaamisia sovittaessa sen matka, jonka hän joutuu matkustamaan tapaamiseen? Onko työntekijöillä tarpeeksi selkeä käsitys siitä, että molemmat vanhemmat on otettava huomioon lasta koskevissa asioissa, riippumatta siitä onko vanhempi huoltaja? (Clapton 2009, 31.)

Tutkielmani toi näkyväksi sen, ettei miesten ja isien kohtaamista ja heidän kanssaan tehtävää työskentelyä ole juurikaan tutkittu Suomessa ja lisätutkimukselle on tilausta, jotta sosiaalityötä pystytään kehittämään kohti tasa-arvoisempaa ja molemmat sukupuolet huo-

mioivaa työskentelyä. Olisi mielenkiintoista tutkia lisää sitä, missä määrin miehet itse kokevat viranomaisyhteistyön toimivana tai toimimattomana ja mitkä asiat yhteistyössä heitä haastavat. Toisaalta kokemusten tutkiminen ja vertaaminen naisten vastaaviin kokemuksiin antaisi myös mielenkiintoista tietoa yhteistyön kokemuksesta ja sen mahdollisesta sukupuolisdonnaisuudesta.

Jäin myös miettimään mukaan valikoitujen artikkeleiden kulttuurista vaikutusta tutkimuksen tuloksiin. Kuten jo aiempana mainitsin, mukaan valikoituneet artikkelit olivat kaikki kansainvälisiä, lähinnä Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta, jolloin kulttuurinen ero ei ole suuri, mutta onko sillä siitä huolimatta ollut vaikutusta. Mainittakoon lisäksi, että artikkeleiden tutkimusasetelmissä lähtökohtaisesti mukaan ovat lähteneet ja osallistuneet ne miehet ja työntekijät, jotka ovat luultavasti kokeneet kiinnostusta asiaa kohtaan tai halua vaikuttaa, jolloin ne hiljaisimmat tai syrjäytyneimmät miehet ovat poissa tutkimusotannasta. Kaikesta huolimatta ajattelen, että tutkielmani herättelee kriittiseen ajatteluun ja sukupuoliroolien ja mallien tarkasteluun Suomessa ja suomalaisessa sosiaalityössä. Ihmisten kanssa töitä tehtäessä korostuu se, että palvelun laatu ja vaikuttavuus ovat aina riippuvaisia työntekijöiden osaamisesta, jolloin oikeanlaisella tietotaidolla on suuri arvo (Pölkki 2004, 303).

”Sosiaalityön kokonaisuudessaan voisi olla hyvä tulla tietoiseksi miehiin liitetystä stereotyyppiä ja mieheyteen liitetystä yhteiskunnallisista rooli-odotuksista. Sosiaalityössä on aika ryhtyä tarkastelemaan hieman kriittisemmin vanhoja sukupuolirakenteita ylläpitäviä ajattelu- ja toimintatapoja sekä myyttejä.” (Santala 2018, 61.) Tähän ajatukseen yhdyin ehdottomasti ja toivonkin, että oma tutkielmani herättelee juuri näiden teemojen äärelle ja pohtimaan sitä, kuinka omassa työssämme nämä uskomukset vaikuttavat.

Tutkielman tekeminen on ollut prosessi, joka on opettanut paljon. Vaikka kompastuskiviä ja epätoivon hetkiä on mahtunut matkalle, on prosessi silti kokonaisuudessaan ollut antoista ja koen tutkielmani päässeen tavoitteeseensa: tuomaan esille miesten ja isien kanssa tehtävää yhteistyötä lastensuojelun sosiaalityössä ja eritoten nostamaan esille asioita jotka ovat hyvin ja toisaalta asioita, joita tulisi parantaa. Tutkimus ja ajattelutyö ovat vaativia ja ajattelulle on annettava oma aikansa, vaikka se arjen kiireen keskellä ajoittain tuntui vaikealta.

Liitteet

Liite 1. Taulukointi hakutuloksista ja hakusanoista

Hakupalvelu	Hakusanat	Hakutuloksia	muuta
finna.fi	sosiaalityö, lastensuojelu, miestyö	59	
finna.fi	sosiaalityö AND lastensuojelu AND sukupuolisensitiivisyys	6	
finna.fi	sosiaalityö AND lastensuojelu AND miesnäkökulma	18	
Finna.fi	sosiaalityö AND miesnäkökulma	115	
LUC-Finnan kansainvälinen e-aineistohaku	social work AND male perspective	205	kokoteksti, vertaisarvioitu, aihe
LUC-Finnan kansainvälinen e-aineistohaku	"men" AND social work" AND "child protection"	42	kokoteksti, vertaisarvioitu
LUC-Finnan kansainvälinen e-aineistohaku	men social work	889	verkossa saatavilla
Social Science Database (ProQuest)	social work, male perspective	393	vertaisarvioitu, koko teksti
Social Science Database (ProQuest)	"men" AND "child protection"	34	vertaisarvioitu, koko teksti
Social Science Database (ProQuest)	"Child protection" AND "male"	35	vertaisarvioitu, koko teksti
Journal.fi	sosiaalityö OR lastensuojelu AND mies	52	
Journal.fi	sosiaalityö OR lastensuojelu AND sukupuolisensitiivisyys	1	
Journal.fi	sosiaalityö OR lastensuojelu AND miesnäkökulma	1	
Cinahl	Social work AND male AND child protection	351	vertaisarvioitu, koko teksti
Ebsco	father AND "child protection"	408	vertaisarvioitu, koko teksti
Sage journal	father AND "child protection"	142	koko teksti, reaserch article, social work & social policy

Taylor & Francis online	"child protection" AND "father"	701	koko teksti, social sciences
Taylor & Francis online	"social work" AND "men work"	167	koko teksti, social sciences

Liite 2. Tutkielman aineisto ja tutkimustulokset

Tekijä	Tutkimus	Tutkimuskysymys / tutkimusongelma	Miessensitiivisen työotteen toteutuminen lastensuojelun sosiaalityössä	Kuinka miehet ja isät tulevat kohdatuiksi
Brandon, M., Philip, G., Clifton, J. (2019)	Men as fathers in child protection	Isät ja heidän näkemyksensä osallistumisesta lastensuojelujärjestelmään ja lastensa elämään	Vain pintapuolista tietoa isistä Lasten kanssa asuvat biologiset isät otetaan useammin mukaan prosessiin	Yritetään ottaa mukaan päätöksentekoon, mutta vaihtelevalla sinnikkyydellä. Käytännön tukea vanhemmuuteen Vastavuoroinen suhde, kuulluksi tuleminen
Malm, K., Murray, J. and Green, R. (2006).	What about the dads? Child welfare agencies' efforts to identify, locate and involve nonresident fathers.	* Missä määrin lastensuojelu ottaa mukaan ulkomailla asuvia huostaanotettujen lasten isä? * Tunnistaa haasteita osallistumiselle. * Mikä voi lisätä isien osallistumista?	Äidit nähdään pääasiallisena hoitajana, isän ja miehen rooli jää vähäiseksi. Vastentahtoinen asenne lastensuojeluun	Varhainen mukaan ottaminen parantaa kohtaamista ja sitoutumista Miehillä sopivat palvelut heidän tarpeidensa mukaan Äidin ensisijaisuus hoitajana Äiti estämässä isän osallisuutta
Nygren, K., Walsh, J., Ellingsen, I., Christie, A. (2018)	What about fathers? The presence and absence of the father in social work practice in England, Ireland, Norway and Sweden	Miten lastensuojelun sosiaalityöntekijät ottavat isät mukaan käytännön päätökseen?	Isän mukaan ottaminen tunnistetaan, äiti nähdään pääasiallisena hoitajana Isän näkemys perheen ongelmista halutaan kuulla. Sosiaalityö osana perhepolitiikkaa	Isien omat tuen tarpeet vanhemmuudessa Isät nähdään useammin riskinä lapsille Isän syrjäytyminen järjestelmästä
Philip, G., Clifton, J., Brandon, M. (2019)	The trouble with fathers: The impact of time and gendered thinking on	Mitä haasteita on työsuhteiden rakentamisessa miesten kanssa lastensuojelussa, mukaan lukien	Äidin ensisijaisuus lapsen hoitajana Sukunuolta koskevat oletukset ja	Isän tapaaminen erikseen Isän tarinan ja näkökulman kuuleminen Miehillä suunnatut palvelut
English, D., Brummel, S., Martens, P. (2009)	Fatherhood in the child welfare system: evaluation of a pilot project to improve father involvement	tulokset pilottihankkeesta yhdessä julkisessa lastensuojeluvirastossa. Hankkeen tarkoituksena on parantaa lasten hyvinvoinnin periaatteita, politiikkoja ja käytäntöjä, jotka liittyvät isien osallisuuteen lastensa elämässä	Isän osallisuuden tärkeys tunnustetaan.	Isän luoma uhka tai passiivisuus esteenä Ei selkeitä yhteisiä käytäntöjä isien mukaan ottamiseen
Coady, N., L. Hoy, S., Cameron, G. (2013)	Fathers' experiences with child welfare services	mitä miehet näkivät lastensuojelupalveluihin osallistumisensa myönteisinä ja kielteisinä puolina?	Kokemus syrjinnästä sukupuolen perusteella Työntekijästä riippuva kohtaaminen	Ymmärtäminen ja tukevat työntekijät Tarpeen mukaiset palvelut Organisaation tuomat haasteet kohtaamiselle Syrjinnän kokemus
Scourfield, J., Tolman, R., Maxwell, N. Holland, S. Bullock, A., Sloan, L. (2012)	Results of a training course for social workers on engaging fathers in child protection	lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden koulutuskurssin arvioinnin tulokset, joiden tarkoituksena oli parantaa isien osallistumista lastensuojeluarviointeihin ja -toimiin	Biologiset isät, jotka asuvat lastensa kanssa helpoiten mukaan	Organisaation haasteet: vähän aikaa ja iso työkuorma vähentää isien sitoutumista Isän hyöty perheelle ja työntekijän ymmärrys ottaa mukaan
Gupta, A., Featherstone, B. (2015)	What about my dad? Black fathers and the child protection system	miten mustia miehiä koskevat uskomukset ja oletukset voivat vaikuttaa heidän näkemiseensä ja myöhempään päätöksentekoprosessiin?	Isää ei pidetä tärkeänä	Mies nähdään riskinä Aineelliset resurssit esteenä yhteiskunnallinen epätasa-arvo
O'Donnell, J., Johnson Jr. W., Easley D'Aunno, L., Thornton, H. (2005)	Fathers in child welfare: Caseworkers' perspective	Parantaisivatko sukupuolisensitiiviset palvelut isien osallistumista ja tuloksia? Antaisivatko tällaiset palvelut isille etua riitaisissa huoltajuustapauksissa?	Äidin rooli lapsen hoidossa Työntekijän sukupuolen vaikutus Työntekijän asenne	Byrokration sietäminen haastavampaa miehille Miehillä suunnattuja palveluita motivaatio Sukupuolten erot kommunikaatiossa, valta-asema
Baynes, P., Holland, S. (2012)	Social work with violent men: A child protection file study in an English local authority	Mitä jatkuvuutta ja muutoksia isien ja muiden miesten sitoutumisessa lastensuojelutyöhön on verrattuna aiemmin julkaistuihin tutkimuksiin? Onko havaittavissa	Äidin ensisijainen rooli lapsen hoidossa	Isien kontaktointi vähäistä, työskentely keskittyy äiteihin Muiden miesten kuin isien rooli vielä vähäisempää

		muutoksia asenteissa naisten yksin vastuuseen lasten turvaamisesta ja perheväkivallan vaikutuksista ja prosesseista?		Lastensa kanssa asuvat isän eniten mukana Väkivaltaiset miehet helpommin sivussa, koska he nähdään riskinä
Saleh, M. F. (2013)	Child welfare professionals' experiences in engaging fathers in services	tarkastella lastensuojelun ammattilaisten kokemuksia ja näkökulmia isien kanssa työskentelyyn		Sukupuolierot kommunikaatiossa Organisaatioon ja lainsäätöön liittyvät ongelmat Työntekijät taidot kohdata Miesten sitoutuneisuus Äidit estämässä yhteydenpitoa
Scourfield, J. (2001)	Constructing men in child protection work	tutkia keskittymistä äitiyteen ja miesten välttämiseen lasten ja perheiden sosiaaliyössä	Miehet uhkana Miehet eivät tärkeitä Poissaolevat miehet Miehet nähdään positiivisena kun äiti epäonnistuu roolissaan	
Scourfield, J. (2006)	The challenge of engaging fathers in the child protection process	selitetään isien lastensuojeluun osallistumisen ongelman juuret ja kuvataan joitain tapoja, joilla ongelma ilmenee	Äidin rooli työntekijän asenne sukupuoliroolit perheessä	Miehet nähdään uhkana
Skårstad Storhaug, A., Øien, K. (2012)	Fathers' encounters with the Child Welfare Service.	Kuinka isät kokivat tullessaan kohdatuiksi ja arvioituiksi huoltajina lastensuojelun toimesta, sekä miten he kokivat oman pätevyytensä hoitajina?		Miehet nähdään uhkana Äiti ensisijainen huoltaja, isä nähdään merkityksettömänä.
Huebner, R., Werner, M., Hartwig, S., White, S. & Shewa, D. (2008)	Engaging fathers.	ymmärtää sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä isistä ja isien käsityksiä lastensuojelupalveluista.	Työntekijän aktiivisuus Isän huono kokemus Haasteet tavoittaa	Vastahakoiset äidit Yhteistyö viranomaisen kesken Työntekijöille lisää tukea kontaktointiin
Strega, S., Fleet, C., Brown, L., Dominelli, L., Callahan, M. & Walmsley, C. (2008)	Connecting father absence and mother blame in child welfare policies and practice.	arvioida lastensuojelun nykytilannetta, käytäntöjä ja keskustelua lastensuojeluviranomaisten tietoon tulevien lasten isien kanssa.	Äiti nähdään ensisijaisena lapsen hoidossa	Miehet nähdään riskinä Työntekijän aktiivisuus ottaa yhteyttä Äiti ei kerro isästä Isän sitoutumattomuus

				Muutos työtapaan sekä koulutukseen, jotta isän saadaan aktiivisemmin mukaan
--	--	--	--	---

Kulttuuriset sukupuoliroolit ja oletukset
Mieslähtöiset palvelut heidän tarpeisiinsa
Lastensuojelun organisaatioon liittyvät tekijät
Työntekijän kiinnostus ja ymmärrys
Motivaation puute / huonot kokemukset
Asuinpaikka ja biologisuus
Isän muodostama uhka
Äidit esteenä
Sukupuolten väliset erot

Lähteet

- Ajanki, Marko, Pihlman, Arvi, Santalainen, Jelena, Santala Juha & Tukia Jukka (2017). Miesten kansalaistalo Mattilassa tehdään uudenlaista miestyötä. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2017. Vol 18*, 123–134.
- Alastair, Christine 2001: Gendered discourses of welfare, men and social work. Teoksessa Alastair, Christine (toim.): *Men and Social Work*. Palgrave. New York, 7–34.
- Alhonen, Vesa-Matti (2020). Miestyöntekijöiden sitoutuminen lastensuojelun sijais- huollon laitostyöhön. Lab -ammattikorkoeakoulu, opinnäytetyö, Sosionomi AMK.
- Annola, Johanna (2011). Äiti, emäntä, virkanainen, vartija. Köyhäintalojen johtajattaret ja yhteiskunnallinen äitiys 1880–1918. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Annola, Johanna (2013) Valtiovalta köyhäintalon johtajan ammatin rakentajana. *Janus* 21 (3), 192–205.
- Annola, Johanna (2020). Eletty laitoshoido: köyhäintalon ja kunnalliskodin johtajien kokemukset työstään 1890–1960. Teoksessa: Johanna Moilanen, Johanna Annola & Mirja Satka (toim.): *Sosiaalityön käännteet*. SoPhi 144, Jyväskylän yliopisto, 21–46.
- Auttonen-Vaaranieniemi, Leena (2004). Onko miehillä kotia sosiaalityössä? Teoksessa: Kuronen, Marjo, Granfelt, Riitta, Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.) *Sukupuoli ja sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja*. PS-kustannus. Jyväskylä, 223–248.
- Aveyard, Helen (2014) *Doing a Literature Review in Health and Social Care. A practical guide*. 3. painos. 1. painos 2007. Berkshire: Open University Press.
- Baum, Nehami (2017). Gender-sensitive intervention to improve work with fathers in child welfare services. *Child and family social work* 2017, 22, 419-427.
- Baynes, Polly, Holland, Sally (2012). Social work with violent men: a child protection file study in an English local authority. *Child abuse review*, vol. 21 (2012), 53-65.
- Bloor, Michael (2010). The Researcher's Obligation to bring about Good. *Qualitative Social Work* 9(1), 17–20.
- Brandon, Marian, Philip, Georgia, Clifton, John (2019). Men as Fathers in Child Protection. *Australian social work* 2019, vol. 72, no. 4, 447-460.
- Brown, Leslie, Callahan, Marilyn, Strega, Susan, Walmsley, Christopher, Dominelli, Lena (2009). Manufacturing ghost fathers: the paradox of father presence and absence in child welfare. *Child and family social work* 2009, 14, 25-34.

- Clapton, Gary (2009). How and Why Social Work Fails Fathers: Redressing an Imbalance, Social Work's Role and Responsibility. *Practice: Social work in action*, 21:1, 17-34.
- Coakley, Tanya M. (2013). The influence of father involvement on child welfare permanency outcomes: A secondary data analysis. *Children and Youth Services Review*, 35(1) 174–182.
- Coady, Nick, Hoy, Sandra L., Cameron, Gary (2013). Fathers' experiences with child welfare services. *Child and family social work* 2013, 18, 275-284.
- English, Diana J., Brummel, Sherry & Martens, Priscilla (2009). Fatherhood in the Child Welfare System: Evaluation of a Pilot Project to Improve Father Involvement. *Journal of public child welfare*, 3:3, 213-234.
- Featherstone, Brid (2001). Putting fathers on the child welfare agenda. *Research review. Child and family social work* 2001 (6), 179-186.
- Gupta, Anna, Featherstone, Brid (2015). What about my dad? Black fathers and the child protection system. *Critical and Radical Social Work*, vol 4, no 1, 77–91.
- Hannula, Leena & Kaunonen, Marja (2006). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus osana hoitotyön suositusten laadintaa - esimerkkinä imetysohjaus. *Sairaanhoitaja* Nro 12/2006, 21–24.
- Harju, Jari & Huhtamella, Petteri (2012). *Miestyö Lapissa*. Teoksessa: Jokinen, Arto (2012). *Mieskysymys: Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere University Press, 109–115.
- Heino, Tarja (2013). Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa: Bardy, Marjatta (toim.) *Lastensuojelun ytimessä. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos*. Helsinki. 84–107.
- Heino, Tarja, Hyry, Sylvia, Ikäheimo, Salla, Kuronen, Mikko ja Rajala, Rika (2016). Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. *HuosTa-hankkeen (2014–2015) päätulokset. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 3/2016*.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2007). *Tutki ja kirjoita*. Otava Kirjapaino Oy: Keuruu.
- Horwath, Jan & Morrison, T. (2001). *Assesment of Parental Motivation to Change*. Teoksessa Jan Horwath (toim.): *The Child's World. Assessing Children in Need*. Jessica Kingsley Publishers. Lontoo. 98–113.
- Huebner, Ruth A. & Werner, Mac & Hartwig, Steve & White, Stacy & Shewa, Daniel (2008). Engaging fathers. *Administration in Social Work* 32(2), 87–103.
- Hugman, Richard (2003). Professional Values and Ethics in Social Work: Reconsidering Postmodernism? *British Journal of Social Work* 33(8), 1025–1041.
- Huhtanen, Kristiina (2007). *Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa*. PS - kustannus. Jyväskylä.
- Huttunen, Jouko (2001). *Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etäisiä ja eroisia*.

- Jyväskylä: PS- kustannus.
- Huusko, Riikka (2005). Sijaisisyys: Miesten kokemuksia institutionaalisesta vanhemmuudesta. Pro Gradu, Jyväskylä yliopisto.
- Jesson, Jill, Metheson, Lydia & Lacey, Fiona (2011) *Doing Your Literature Review: Traditional and Systematic Techniques*. London: SAGE Publications.
- Jyrinki, Liisa (2020). Lastensuojelun työntekijöiden käsityksiä isien asemasta. Lapin Yliopisto, Pro gradu -tutkielma.
- Kangasniemi, Mari, Utriainen, Kati, Ahonen, Sanna-Mari, Pietilä, Anna-Maija, Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede*. 25 (4) 291–201.
- Keskinen, Suvi (2005). *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Kivinen, Tarja (1994). Valikoituminen lastensuojelun asiakkaaksi. Näkökulmia asiakkuuden määriytymiseen. *Stakes tutkimuksia 45*. Gummerus kirjapaino, Jyväskylä. 82
- Kuronen, Marjo (2004). Valtaistumista vai voimavaraistumista. Feministisiä näkökulmia empowermentiin sosiaalityön teoriana ja käytäntönä. Teoksessa: Kuronen, Marjo, Granfelt, Riitta, Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.) *Sukupuoli ja sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja*. PS-kustannus. Jyväskylä, 277–296.
- Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (2004). Sukupuolittunut ja sukupuoleton sosiaalityö. Teoksessa Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.): *Sukupuoli ja sosiaalityö*. PS-kustannus. Jyväskylä, 5–18.
- Kääriäinen, Maria & Lahtinen, Merja (2006). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimustiedon jäsentäjänä. *Hoitotiede Vol. 18, no 1/-06*. 37–45.
- Lamberg, Marko (2018). Kohtaava dialogisuus ja osallistava lastensuojelutyö. Teoksessa: Sudenlehti, Jussi & Uusitalo, Ilkka (toim.) *Tulevaisuuden lastensuojelu, Suomen psykologinen instituuttiyhdistys*. 87–106.
- Laitinen, Merja, Ojanniemi, Pekka & Tallavaara, Marja-Sisko (2007). ”Nyt kuullaan meitä asiakkaita” – Tutkimus kohtaamisesta, tiedosta ja osallisuudesta lastensuojelun työprosesseissa. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Lapin Yliopisto, Rovaniemi.
- Mahkonen, Sami (2003). Lastensuojeluilmoitus. Gummerus kirjapaino, Jyväskylä.
- Mahkonen, Sami (2010). Lastensuojelu ja laki. Edita, Helsinki.
- Malm, K., Murray, J. and Green, R. (2006). What about the dads? Child welfare agencies' efforts to identify, locate and involve nonresident fathers. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Office of the Assistant Secretary for Planning and Evaluation. Saatavissa: <http://aspe.hhs.gov/hsp/06/CW-involve-dads/index.htm>. (Viitattu 11.4.2023)

- Maxwell, Nina, Scourfield, Jonathan, Featherstone, Brid, Holland, Sally, Tolman, Richard (2012). Engaging fathers in child welfare services: a narrative review of recent research evidence. *Child and family social work*, 2012, 17, 160-169.
- Mertens, Donna & Ginsberg, Pauline (2009). (toim.) *The Handbook of Social Research Ethics*. Los Angeles: Sage.
- Mäkinen, Olli (2006). *Tutkimusetiikan ABC*. Tammi. Helsinki.
- Nygren, Karina, Walsh, Julie, Ellingsen, Ingunn T., Christie, Alastair (2019). What about the fathers? The presence and absence of the father in social work practice in England, Ireland, Norway, and Sweden—A comparative study. *Child & Family social work*, 2019, 24, 148-155.
- O'Donnell John M., Johnson, Waldo E. Jr., D'Aunno Lisa Easley, Thornton, Helen L (2005). Fathers in child welfare: caseworkers' perspectives. *Child welfare*, vol. LXXXIV, no. 3, 387-414.
- Peitsalo, Peter (2012). *Miessakit ry – Miestyötä Vuodesta 1995*. Teoksessa: Jokinen, Arto (toim.). *Mieskysymys: Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere University Press, s. 116–127.
- Petticrew, Mark & Roberts, Helen (2006) *Systematic Reviews in the Social Sciences*. Malden: Blackwell.
- Philip, Georgia, Clifton, John, Brandon, Marian (2019). The Trouble with Fathers: The Impact of Time and Gendered Thinking on Working Relationships Between Fathers and Social Workers in Child Protection Practice in England. *Journal of Family Issues*, suppl. Special Issue: Family Troubles and Troubling Families; Thousand Oaks Vol. 40, Iss. 16, 2288-2309.
- Punnonen, Varpu (2007). Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, Tommi ja Sell, Anna 2007 (toim.): *Nuorisotyötä on tehtävä – menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto Julkaisuja 76.
- Pölkki, Pirjo (2004). Lastensuojelun tutkimus- ja kehittämistoiminta. Teoksessa: Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.), *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Tammi, 270–314.
- Pösö, Tarja (2012). Lapsen etu, oikeudet ja näkökulma moraalisisina kannanottoina. Teoksessa Hannele Forsberg & Leena Auttonen-Vaaraniemi (toim.): *Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily & sosiaalityö*. Vastapaino, Tampere, 75-97.
- Rantalaaho, Minna (2003). Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 202–229.
- Rauta, Johanna (2021). Työntekijän sukupuolen merkitys lastensuojelutyössä. *Lab - ammattikorkeakoulu. Sosionomi (AMK), sosiaalipedagoginen aikuissosiaalihoito, opinnäytetyö*.
- Roivainen, Irene, Heinonen Jari & Ylinen Satu (2011). Köyhä byrokratian rattaissa. *Kunnallisan kehittämissäätö. Kunnallisan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisu*, nro 64.

- Rosenberg, Jeffrey & Wilcox, W. Bradford (2006). The importance of fathers in the healthy development of children. Washington, DC: Child Welfare Information Gateway Children's Bureau/ACYF.
- Salminen, Ari (2011) Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin, Vaasan yliopisto opetusjulkaisu 62.
- Santala, Juha (2018). Naiset auttavat miehiä – sukupuolen merkityksestä sosiaalityössä. Teoksessa Outinen, Heimo, Silván, Anne & Savolainen, Jussi (toim.) Työelämän ulkopuolella Tesoman miähet. Tampere: TAMK Tampereen ammattikorkeakoulu, 58-62.
- Saleh, Mahasin (2012). Child Welfare Professionals' Experiences in Engaging Fathers in Services. *Child adolesc social work* 2013, 30, 119–137.
- Salminen, Ari (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja, opetusjulkaisuja 62, Julkisjohtaminen 4. Vaasa 2011.
- Scourfield, Jonathan, Tolman, Richard, Maxwell, Nina, Holland, Sally, Bullock, Alison, Sloan, Luke (2012). Results of a training course for social workers on engaging fathers in child protection. *Children and youth services review* 34 (2012), 1425-1432.
- Scourfield, Jonathan & Cheung, Sin Yi & Macdonald, Geraldine (2014). Working with fathers to improve children's well-being. Results of a survey exploring service provision and intervention approach in the UK. *Children and Youth Services Review* 43, 40–50.
- Scourfield, Jonathan B. (2001). Constructing Men in Child Protection Work. *Men and masculinities*, 4(1), 70-89.
- Scourfield, Jonathan B. (2006). The challenge of engaging fathers in the child protection process. *Critical social policy*, 26(2), 440-449.
- Skårstad Storhaug, Anita, Øien, Katrin (2012). Fathers' encounters with the Child Welfare Service. *Children and Youth Services Review*, 34 (2012) 296–303.
- Strega, Susan & Fleet, Claire & Brown, Leslie & Dominelli, Lena & Callahan, Marilyn & Walmsley, Christopher (2008). Connecting father absence and mother blame in child welfare policies and practice. *Children and Youth Services Review* 30(7), 705–716.
- Strug, David, Wilmore-Schaeffer, Rozetta (2003). Fathers in the Social Work Literature: Policy and Practice Implications. *Families in society*, 84(4), 503-511.
- Taylor, Julie, Daniel, Brigid (2000). The rhetoric vs. the reality in childcare and protection: ideology and practice. *Journal of advanced nursing*, 2000, 31(1), 12–19.
- Tuovinen, Paula (2014). Isyys yksinhuoltajaisien kertomana. Teoksessa Eerola, Peteri & Mykkänen, Johanna (toim.): Isän kokemus. Gaudeamus. Helsinki, 127–142.
- Varhelahti, Tuuli (2022). ”Kyllä siitä tuli arvostettu olo”: Isien kokemuksia isäryhmän vaikuttavuudesta. Pro Gradu, Tampereen yliopisto.

Vaskivuo, Saku (2013). Miesten kokemus isyydestään lastensuojelun tilannearviossa. Pro gradu, Lapin yliopisto.

Vuorenmaa, Maarit (2016). Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 2134.

Zanoni, Lee & Warburton, Wayne & Bussey, Kay & McMaugh, Anne (2014). Are all fathers in child protection families uncommitted, uninvolved and unable to change? Children and Youth Services Review 41, 83–94.